Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 90 (10075) | 1976 чылдың апрель 15, четверг | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

Бистиң улуг Төрээн чуртувус — Совет Социалистиг Республикаларның Эвилели бызыгып база чечектелип турзун!

Марксизм-ленинизмниң тугунуң адаа-биле, Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле — коммунизм тургузуушкунунга чаа-чаа тиилелгелерже бурунгаар!

1976 ЧЫЛДЫҢ МАЙ 1-ГЕ СЭКП ТК-НЫҢ КЫЙГЫРЫГЛАРЫ

1. Тайбың, демократия болгаш социализм дээш, империализмге удур демиселге ажылчы чоннарның делегейге эп-сетчил каттыштырылгазының хүнү — Май 1 делгерезин!

2. Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

3. Кезээде дириг революсчу интернационалчы өөредиг, империализмге удур, социализмниң болгаш коммунизмниң тиилелгези дээш бүгү чурттарның ажылчы чоннарының демиселиниң тугу — марксизм-ленинизм делгерезин!

4. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! СЭКП-ниң XXV съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин, онгу беш чылдың өндүр улуг программазын амыдыралга боттандырар дээш демисежиңер!

Коммунистиг тургузуушкунга чаа-чаа чедиишкиннерже, бурунгаар!

5. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Экономиканы болгаш улустуң чаагай байдалын улам ыңай өстүрер дээш бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш ажылдың шынарын бедидиңер!

1976 чылдың планын чедиишкинниг күүседир дээш социалистиг чарыштың тугун бедик тудаал!

6. Коммунистер! СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш бүгү улустуң демиселиниң авангардынга чоруп, массаларның идепкейлиг организакчылары болгаш кижизидикчилери болуңар!

7. Чер кырынга баштайгы коммунистиг ниитилелдиң тургузукчузу — маадырлыг совет улус чүс-чүс чылдарда алдаржып турзун!

8. Коммунизм тургузуушкунунга кол күш — Советтер чуртунуң маадырлыг ажылчын аңгызы делгерезин!

9. Коммунизмниң идепкейлиг тургузукчузу — алдарлыг колхозчу тараачыннар делгерезин!

10. Коммунизмниң идепкейлиг тургузукчузу — совет улусчу интеллигенция делгерезин!

11. Ажылчын аңгының, колхозчу тараачыннарның, улусчу интеллигенцияның бузулбас эвилели делгерезин! Совет ниитилелдиң идей-политиктиг чаңгыс эви бызыгып турзун!

12. СЭКП-ниң ленинчи национал политиказының өндүр улуг чаалап алыышкыны — ССРЭ-ниң улустарының акы-дуңма найыралы делгерезин!

13. Эртемниг коммунизмниң партиязы, ажылчын аңгының, бүгү совет улустуң шылгаттынган авангарды — Совет Эвилелиниң ленинчи Коммунистиг партиязы делгерезин!

Партияның болгаш улустуң бузулбас өндүр улуг чаңгыс эви делгерезин!

14. Ёзулуг улусчу эрге-чагырганың органнары — ажылчы чоннар депутаттарының Советтери делгерезин! Социалистиг демократия хөгжүп, бызыгып, күрүнени эргелеп башкарарынга ажылчы чоннарның киржилгези калбарып турзун!

15. Совет профэвилелдери! Күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөрү дээш социалистиг чарышты болгаш шимчээшкинни бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш ажылдың шынарын бүгү хемчег-биле бедидеринче угландырыңар! Бүдүрүлгени эргелеп башкарарынга ажылчы чоннарны калбаа-биле хандыкшыдыңар!

Коммунизмниң школазы — совет профэвилелдери делгерезин!

16. Оолдар болгаш кыстар! Марксисчи-ленинчи өөредигни, эртемниң, техниканың болгаш культураның чедиишкиннерин чүткүлдүг шиңгээдип алыңар! Совет улустуң революсчу, дайынчы болгаш күш-ажылчы алдарлыг чаңчылдарын көвүдедиңер! СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин чедиишкинниг күүседир дээш демиселчилерниң мурнуу одуруунга болуңар!

17. Коммунистиг партияның идегелдиг дузалакчызы болгаш дайынчы кур кужу, коммунизмниң аныяк тургузукчуларының мурнакчы отряды — Ленинчи комсомол делгерезин!

18. Бистиң социалистиг Төрээн чуртувустуң чалбыыштыг патриоттары, күш-ажылчы болгаш хөй-нити амыдыралының идепкейлиг киржикчилери — совет херээженнер делгерезин! Коммунизмниң келир үедеги тургузукчулары — уругларны кижизидеринге боттарының чылыг чүректерин берип турар ие-херээженнерге алдар болгаш хүндү!

19. Совет дайынчылар! Боттарыңарның дайынчы болгаш политиктиг белеткелиңерни могаг чок сайзыраңгайжыдыңар, амгы үениң чепсээн болгаш дайынчы техниказын шиңгээдип алыңар, совет улустуң тайбың ажыл-ижин серемчилелдиг болгаш идегелдиг камгалаңар!

ССРЭ-ниң маадырлыг Чепсентиг Күштери делгерезин!

20. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Төрээн чурттуң күчүзүнүң болгаш улустуң чаагай байдалын чайгылыш чок өстүрериниң үндезини—социалистиг экономиканы улам ыңай кедүрер дээш чүткүлдүг демисежиңер!

21. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн болгаш бүдүрүлгениң ажыктыын чайгылыш чок өстүрерин, бедик шынарлыг продукцияны бүдүрүп үндүрерин көвүдедирин чедип алыңар!

22. Бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш ажылдың шынарын бедидер дээш, 1976 чылдың планын чедиишкинниг күүседир дээш бүгү улустуң демиселиниң авангардынга чоруп турар күш-ажылчы коллективтерге, бүдүрүлгениң мурнакчыларынга база чаартыкчыларынга алдар болгаш хүндү!

23. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Улус ажыл-агый планнарын эң эвээш чарыгдалдар-биле долдур болгаш ажыр күүседир дээш идепкейлиг демисежиңер! План, технология болгаш күш-ажыл сагылга-чурумун бүгү хемчег-биле бызыглаңар! Бүдүрүлге курлавырларын, материалдыг, күш-ажылчы болгаш саң курлавырларын ажыл-агыйжы ажыглаңар!

24. Үлетпүрнүң ажылдакчылары! Бистиң Төрээн чуртувустуң индустриалдыг күчүзүн улам ыңай хөгжүдер болгаш бызыглаар талазы-биле СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш демисежиңер! Техниктиг депшилгени дүргедедирин, бүдүрүлге күчүлерин дүрген шиңгээдирин болгаш эки ажыглаарын чедип алыңар!

Чаа техникага болгаш депшилгелиг технологияга делгем оруктү берээл!

25. Үлетпүрнүң ажылдакчылары! Улустуң хереглелиниң бедик шынарлыг барааннарын бүдүрерин көвүдедир дээш чүткүлдүг демисежиңер! Оларның ассортиментизин чаартыңар, совет кижилерниң хереглелдерин улам долу хандырыңар!

26. Тудугнуң ажылдакчылары! Капитал тудуг талазы-биле СЭКП-ниң XXV съездизиниң салган сорулгаларын чедиишкинниг күүседири дээш демисежиңер! Чаа объектилерни чогуур үезинде ажыглалга киириңер! Дүрген, шынарлыг, камналгалыг кылдыр болгаш амгы үениң техниктиг үндезининге тудуңар!

27. Транспорттуң болгаш харылзааның ажылдакчылары! Транспорттуң, харылзааның чепсектерин хөгжүдүп база сайзыраңгайжыдыңар! Улус ажыл-агыйын хандырарын бүгү хемчег-биле экижидиңер, совет кижилерниң хереглелдерин улам долу хандырыңар!

28. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! СЭКП-ниң аграр политиказын амыдыралга идепкейлиг боттандырыңар! Көдээ ажыл-агыйны чурттуң экономиказының бедик хөгжүлделиг адыры болдурар дээш демиселге күжениишкиннериңерни улгаттырыңар!

29. Көдээ ажыл-агыйның ажылдакчылары! СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин күүседири дээш чүткүлдүг демисежиңер, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң ажыктыын бедидерин чедип алыңар! Черни, техниканы, чемишчидилгелерни, материалдыг бүгү курлавырларны эң эки ажыглаңар! Ажыл-агыйлар аразының кооперастаашкынының болгаш аграр-үлетпүр интеграциязының баазазынга бүдүрүлгени специализастаарынче база концентрастаарынче угланыышкынны идепкейлиг чорудуңар!

30. Колхозчулар болгаш совхозтар ажылдакчылары! Чер база мал ажылының продуктуларын бүдүрерин болгаш күрүнеге садарын көвүдедири дээш социалистиг чарышты улам калбартыңар! Часкы хову ажылдарын үлегерлиг чорударын, 1976 чылда чаагай дүжүттү алырын чедип алыңар!

31. Үлетпүрнүң, тудугнуң болгаш көдээ ажыл-агыйның ажылдакчылары! Колхозтарның болгаш совхозтарның материал-техниктиг баазазын бызыглаңар! Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин интенсификастаарының, ону комплекстиг механизастаарының, электрификастаарының болгаш химизастаарының, черлерни калбаа-биле мелиорастаарының темпилерин дүргедедиңер!

32. Садыгның,-ниитиниң чемненилгезиниң, амыдырал хандырылгазының болгаш коммунал ажыл-агыйның ажылдакчылары! Ачы-дуза чедирерин идепкейлиг хөгжүдүңер база сайзырангайжыдыңар, ажылдың депшилгелиг хевирлерин болгаш методтарын шиңгээдип алыңар! Совет кижилерни хандырарының бедик культуразы дээш демисежиңер!

33. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Ниитиниң өнчүзүн ыдыктыы-биле кадагалаңар база көвүдедиңер! Чиг-этти, оттулар чүүлдү, электроэнергияны, металлды болгаш өске-даа материалдарны камнаарын чедип алыңар!

34. Улус ажыл-агыйының ажылдакчылары! Экономиктиг билиглерни, ажыл-агыйны чорударының болгаш эргелеп башкарарының амгы үедеги арга-методтарын чүткүлдүү-биле шиңгээдип алыңар, күш-ажылды эртемге үндезилеп организастаарын, мурнакчы дуржулганы, эртемниң болгаш техниканың эң чаа чедиишкиннерин бүдүрүлгеге калбаа-биле нептередиңер!

35. Инженерлер болгаш техниктер! Чаартыкчылар болгаш чогаадыкчылар! Эртем-техниктиг депшилгени дүргедедир талазы-биле СЭКП-ниң XXV съездизиниң салган сорулгаларын амыдыралга идепкейлиг боттандырыңар! Эртемниң чаа ажылдап кылыышкыннарын, чогаадылгаларны болгаш мурнакчы дуржулганы бүдүрүлгеге эң дүрген шиңгээдирин чедип алыңар!

36. Совет эртемденнер! СЭКП-ниң XXV съездизиниң эртем талазы-биле салган сорулгаларын чедиишкинниг күүседири дээш чүткүлдүг демисежиңер! Эртем шинчилелдериниң ажыктыын болгаш шынарын бедидиңер, эртемниң бүдүрүлге-биле харылзаазын бызыглаңар, эртем чедиишкиннерин улус ажыл-агыйынга эң дүрген шиңгээдирин чедип алыңар!

Коммунизм тургузуушкунунга төлептиг салыышкынын киирип турар совет эртемденнерге алдар!

37. Литератураның, уран чүүлдүң болгаш культураның ажылдакчылары! Совет уран чүүлдүң партийжи база улусчу чоруунуң тугун бедик тудуңар! Боттарыңарның талантыңарны болгаш мергежилиңерни чонга, коммунизмниң херээнге бараан болурунга бериңер, бистиң улуг Төрээн чуртувуска төлептиг чогаалдарны тургузуңар!

38. Улус өөредилгезиниң ажылдакчылары! Өөредилгениң шынарын бүгү хемчег-биле бедидиңер, улус ажыл-агыйынга кадрлар белеткээрин болбаазыраңгайжыдыңар! Өзүп олурар салгакчыларны коммунизмниң идеалдарының болгаш аажы-чаң принциптериниң ёзузунга, өөредилгени база күш-ажылды медерелдиг көөрүнге кижизидиңер!

39. Кадык камгалалының болгаш күш-культураның ажылдакчылары! Чоннуң медицина хандырылгазын экижидиңер, күш-культураны совет кижилерниң хүн бүрүдеги амыдыралынга идепкейлиг нептередиңер!

40. Революцияның, дайынның болгаш күш-ажылдың хоочуннары! Боттарыңарның билиглериңерни болгаш дуржулгаңарны аныяктарга дамчыдыңар, аныяк салгакчыларны совет улустуң революсчу, дайынчы болгаш күш-ажылчы чаңчылдарынга кижизидеринге идепкейлиг киржиңер!

41. Пионерлер болгаш школачылар! Совет Төрээн чуртуңарга изиг ынак болуңар, эки өөрениңер, күш-ажылчы чаңчылдарны шиңгээдип алыңар! Ленинниң херээ дээш, коммунизмниң херээ дээш идепкейлиг демиселчилер болурунга белеткениңер!

42. Ажылчын аңгының болгаш бүгү ажылчы чоннарның дайынчы марксисчи-ленинчи авангарды — коммунистиг болгаш ажылчын партияларга, тайбың, демократия, национал хамаарышпас чорук болгаш социализм дээш, империализмге база реакцияга удур бызыг туруштуг демиселчилерге акы-дуңманың байыры!

43. Делегейниң ажылчын аңгызының шылгаттынган болгаш күчүлүг чепсээ—пролетаржы интернационализм делгерезин!

Бүгү делегейниң коммунистериниң чаңгыс эви болгаш сырый каттыжыышкыны марксизм-ленинизмниң база пролетаржы интернационализмниң сыныш дивес үндезининге бызыгып турзун!

44. Социалистиг чурттарның улустарынга акы-дуңманың байыры! Делегейниң ажылчын аңгызының төөгүлүг улуг чаалап алыышкыны, антиимпериалистиг демиселдиң шиитпирлиг кужу, тайбыңның, демократияның болгаш социал депшилгениң чөленгиижи—социализмниң делегей системазы хөгжүп база бызыгып турзун!

45. Социалистиг дем каттыштырылгазының чурттарының чаңгыс эви болгаш сырый каттыжыышкыны делгерезин!

Социалистиг чурттарның коммунистиг партияларының бузулбас дайынчы эвилели марксизм-ленинизмниң база социалистиг интернационализмниң шылгаттынган принциптериниң үндезининге бызыгып турзун!

46. Национал чаңгыс эптиң, тайбыңның болгаш социализмниң оруу-биле бүзүрелдиг чоруп олурар маадырлыг вьетнам улуска акы-дуңманың байыры!

Чуртунда үндезин улусчу-демократтыг чаартылгаларны боттандырып турар эрес-дидим лаос улуска акы-дуңманың байыры!

Демократтыг Кампучияның тайбың, демкоратия болгаш социал депшилге дээш демисежип турар патриоттарынга база бүгү ажылчы чоннарынга акы-дуңманың байыры!

Индий Кыдаттың улустары-биле совет улустуң найыралы делгерезин!

47. Бүгү ажылчы чоннарның эргелери дээш, тайбың, демократия болгаш социализм дээш эрес-маадырлыг демиселчи — капиталистиг чурттарның ажылчын аңгызынга акы-дуңманың байыры!

48. Колониалдыг кинчи-бектиги ап октааш, боттарының чурттарының хамаарышпас чоруун бызыглаар дээш, социал, экономиктиг болгаш культурлуг хөгжүлдениң депшилгелиг оруу дээш демисежип турар улустарга изиг байыр!

49. Национал хамаарышпас чоруун бызыглаар болгаш социал депшилге дээш маадырлыг демиселди чорудуп турар ангола улуска акы-дуңманың байыры!

Совет Эвилелиниң болгаш Ангола Улус Республиканың улустарының аразында найырал делгерезин!

50. Империализмге болгаш расизмге удур, хосталга болгаш национал хамаарышпас чорук дээш демисежип турар колония болгаш хамаарылгалыг чурттарның улустарынга изиг байыр!

Делегейниң улустары! Колониализмниң болгаш расизмниң бүгү артыышкыннарын бүрүн узуткаар дээш демиселди күштелдириңер!

51. Революсчу күштерниң — социализмниң делегей системазының, делегейниң ажылчын шимчээшкининиң, улустарга национал болгаш социал хосталга дээш демиселчилерниң күчүлүг эвилели бызыгып турзун!

52. Улустарның хосталгазы, демократия болгаш социализм дээш кара-бажыңнарда болгаш фашистиг кинданнарда хилинчектеттирген эрес-маадыр демиселчилерге акы-дуңманың байыры!

Бүгү чурттарның коммунистери болгаш ажылчы чоннары! Террорну болгаш дерзиилээшкиннерни соксадыр дээш демиселче улам идепкейлиг кириңер!

Империализмге болгаш реакцияга хоругдаттырганнарга хосталга!

53. Реаксылыг-фашистиг күштерге удур эрес-маадыр демиселди чорудуп турар Чилиниң ажылчын аңгызынга, бүгү ажылчы чоннарынга болгаш демократтарынга акы-дуңманың байыры!

Делегейниң улустары! Чилиниң патриоттары-биле эп-сеткил каттыштырылгазын бызыглаңар!

Луис Корваланга хосталга!

Фашистиг хунтага хоругдаттырган бүгү кижилерге хосталга!

54. Делегейниң улустары! Чоокку Чөөн чүктүң бүгү күрүнелеринге болгаш улустарынга чөптүг болгаш бызыг тайбыңны тургузар дээш, израиль агрессияның уржуктарын бүрүн узуткаар дээш демиселге күжениишкиннерни улгаттырыңар!

Совет Эвилелиниң болгаш араб чурттарның улустарының аразында найырал база кады ажылдажылга бызыгып, калбарып турзун!

55. Европа чурттарының улустары! Ниити-европа Чөвүлел хуралының Түңнел актызын амыдыралга бүрүн боттандырарын, Европага тайбың кады ажылдажылганы бүгү талалыг хөгжүдерин чүткүлдүг чедип алыңар!

56. Бодунуң хамаарышпас чоруун империалистиг семээшкиннерден эрес-дидим камгалап турар Кипрниң улузунга изиг байыр!

Делегейниң улустары! Бүгү-ле даштыкы шериглерни Кипрниң девискээринден үндүрерин, ооң тускай догуннаашкынын база девискээриниң четче-бүрүн турар чоруун хүндүлээрин негеңер!

57. Хостуг болгаш хамаарышпас хөгжүлде, чуртка демократтыг тургузугнуң бызыг үндезиннерин тургузары дээш, социал депшилге дээш, реакцияның күштеринге удур эрес-маадырлыг демиселди чорудуп турар Португалияның ажылчын аңгызынга, бүгү ажылчы чоннарынга болгаш демократтарынга изиг байыр!

58. Азия чурттарының улустары! Тайбыңны бызыглаары, кады ажылдажылга болгаш чаагай кожа-хелбээ харылзаалар дээш, ук диптиң күрүнелериниң демниг күжениишкиннеринге үндезилээш, Азияга айыыл чок чорукту хандырары дээш демисежиңер!

59. Делегейниң улустары! Делегейниң дүшкүүрлүг чоруунуң чавырлыышкынын ханыладыры дээш, ону янзы-бүрү социал тургузуглуг күрүнелерниң аразынга бот-бодунга ажыктыг кады ажылдажылганың тодаргай хевирлери болдурары дээш демисежиңер! Тайбыңның болгаш улустарның айыыл чок чоруунуң дайзыннары — агрессияның, реваншизмниң база реакцияның күштериниң чимзениишкиннерин сөйгалаңар!

60. Делегейниң улустары! Күш дөгевес чорук улустар аразының харылзааларынга хоойлу болу берген турарын, а ядролуг чепсекти мөңгези-биле хоругдаан турарын чедип алыңар! Эндере чепсегленииишкиннерни соксадыры дээш, чепсектиң мөөңнеттинген курлавырларын кызырарынче, чепсекти дүжүреринче шилчилге дээш демисежиңер!

61. Тайбыңның болгаш улустарның найыралының, империализмге, реакцияга база дайынга удур демисежип турар бүгү күштерни сырый каттыштырарының политиказы — Совет Эвилелиниң ленинчи даштыкы политиказы делгерезин!

Тайбың болгаш делегейниң кады ажылдажылгазы дээш, улустарның хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш улам ыңайгы демиселдиң талазы-биле СЭКП-ниң XXV съездизиниң ажылдап кылганы программазы амыдыралга бүрүн боттаныр болзун!

62. Бистиң улуг Төрээн чуртувус — Совет Социалистиг Республикаларның Эвилели бызыгып база чечектелип турзун!

63. Марксизм-ленинизмниң тугунуң адаа-биле, Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле — коммунизм тургузуушкунунга чаа-чаа тиилелгелерже бурунгаар!

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди

Ажыглалга кирер объектиден

ШЕНЕЛДЕ

Дужаалдың утказы кыска болгаш билдингир: «Руда оруун ажылдадыр!» А херек кырында ында кылыр ажылдар эмге-тик чок.

Бөдүүн рудадан даг-дүгү арыглаар цехтиң № 1 ээлчээниң улуг мастери В. Будин шенелдени чорудуп эгелээриниң мурнунда, руда оруунуң механизмнери канчаар шенеттинериниң дугайында кыска тайылбыр кылган. Ооң соонда оларны ажылдаар черлерже хуваагган.

Ук ээлчегниң хөй кезии — комбинаттың өөредилге курстарының доозукчулары. Оларда дуржулга чогу билдингир. Ынчангаш Виктор Сергеевич оларның чанынга дуржулгалыг дерилгелер машинистерин болгаш регулировщиктерин тургузуп каан, олар берге үеде минута бүрүзүнде дузалажып болур.

Руда оруу — бот-боттары-биле сырый холбашкан нарын механизмнерниң бүдүн системазы-дыр. Анаа кургаг руда складының конвейерлери, онгу, он бирги, он ийиги галереялар, корпустуң үүрмектээр болгаш өске-даа механизмнери кирер.

Мооң мурнунда руда оруунуң дерилгезин хол-биле ажылдадып турган болза, ам бо чылын контроль-диспетчер эргелелинче шилчээн, бүгү-ле техниктиг дерилгелер автоматчыттынган.

Операторлар өрээлинде улуг щитте лампалар чивенейни берген. Бир-ле черде үрелиишкин дугайында медээни берген ол. Оператор Надежда Паршина дораан тодарадыпкан: ийиги белдирде конвейерлерниң бирээзи үрелгендир. Ону эдери-биле слесарьлар чорупкан.

Ынчаар ажылдап, бачым ишке чайжокталып турувуста хүн эрткен. Өске ээлчег ажылдап келген. Виктор Сергеевич чаа ээлчегниң мастеринге илеткээн:

— Руда оруунуң шенелдези чедимчелиг эрткен!

А. БОНИН.

БЕДИТКЕН ХҮЛЭЭЛГЕ

Партияның XXV съездизиниң шиитпирлеринге сорук кирген «Көк-Тей» совхозтуң куш өстүрер фабриказының коллективи онгу беш чылдың баштайгы чылының планныг даалгаларын амыдыралга чедиишкинниг боттандырар дээш күжениишкинниг ажылдап турар. Олар бо чылын садыг четкизинче он беш миллион чуурганы чорудар бедиткен хүлээлгени алган.

Куш ажаакчыларының ортузунда калбарган социалистиг чарышка эки көргүзүгнү аңаа он бир чыл ажылдап келген хоочун ажылчын Раиса Александровна Бояркина болгаш ооң кады ажылдап турар эжи Римма Васильевна Гаушкина олар чедип ап турар. Мурнакчы ажылдыг куш ажаакчылары эрткен чылын ийилээн 8 муң баш кыс дагааны азырап, чыл дургузунда бир дагаадан-на 205 чуурганы алган. Бо — фабрикага эң дээре көргүзүг болган.

Раиса Александровна болгаш Римма Васильевна бо чылын боттарынга оон-даа бедик хүлээлгени ап: чылда төрүүр бир дагаадан-на 210 чуурганы алырын олар шиитпирлээн. Фабриканың № 4 корпузу. Делгем корпустун ишти долдур дагаа. Оларның шити саны 11 муң баш. Ийи кижиге ол хире хөй дагааны ажаары ындыг белен эвес: оларны хүнде дөрт катап чемгерер, бажың иштин аштаар, чуургаларны чыып, сорттаар...

— Куш ажаакчыларының ажылын чиигедир дээш элээн хемчеглерни ап турар бис. Чижээ, 10—12 янзы холуксаалыг чем хайындырар аргалыг цехти ажыглалда киирдивис, ол ышкаш дагааларны клетка аайы-биле ажаап өстүрер, механизастаан корпусту бо чылдың август айда ажыглалга киирери-биле тудуп тур бис — деп, ветеринария эмчизи Валентина Александровна Рындина чугаалады.

Раиса Александровна Бояркина бодунуң кызымак, ак сеткилдиг ажылы-биле коллектив кежигүннериниң хүндүткелин чедип алган. Ол — коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы, ооң адып коллективтиң Хүндүлел самбыразынга болгаш дептеринде киирген. Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижиги, ССРЭ-ниң Улус ажыл-агый чедиишкиннериниң делгелгезиниң хүлер медалы-биле ол шаңнаткан.

ЧУРУКТА: Р. Бояркина, ветеринария эмчизи В. Рындина болгаш Р. Гаушкина олар.

А. АИРНИҢ сөзү болгаш фотозу.

Май 1 бетиниң чарыжынга

ТУРЛАГЖЕ ҮНҮПКЕН

Улуг-Хемде «Найырал» совхозтуң тараажылары хову турлаанче үнүпкен. Онгу беш чылдың дүжүдү дээш демиселдиң эгелээни ол.

Мурнакчы механизатор Монгуш Маннай-оолга шык базырар бир звенону удуртурун совхозтуң дирекциязы дааскан. Беш агрегаттыг ол звено чүгле баштайгы үш хонукта безин 2700 гектар черни илииртээн. Ук ажылга Зоя Бадарчы, Александр Даржай, Николай Тараа оларның чүткүлдүү болгаш сорукту илереэн.

Май 1 бетиниң социалистиг чарыжынга хей-аът кирген бо звено 3370 гектар черниң шыгын базырарын Ленинчи субботник хүнүнүң бетинде доозарын хүлээнген.

В. ТЕРГИИН.

СОЦИАЛИСТИГ ЧАРЫШТЫҢ ЭКРАНЫ

Улуг ажыл-агыйының планын чедиишкинниг күүседиири-биле бистиң чуртувуста калбарган Бүгү-эвилел социалистиг чарыжынга Кызылдың алгы заводунуң ажылчыннары идепкейлиг киржип турар.

Продукцияның шынарынче, кол фондуларның ажыглалындан нийти херек тургустунар. Ынчангаш кижи бүрүзүнүң харысалгазын бедидип, камналга чурумун сагыры — бригадаларның, цехтерниң, завод коллективиниң кол сорулгазы. «Бистиң аравыска чаңгыс-даа хожудаар кижи турбазын» деп лозуңнуң адаа-бистиң бригадазы планын 139 хуу күүсетсе-даа, ында ажыл шагы үскен фактылар бар болган. Ооң ужурундан З. Ковалеваның бригадазынга план күүселдези 128 хуу болза-даа, быжыг сагылга-чурумнуу дээш бирги черни тывыскан.

Кылган продукциязының шынарын барымдаалап, ажылчыннарга шаңнал акшазы ай, квартал санында тывыскан турар бис.

Бирги кварталда завод продукция сайгарарының планын 105,3 хуу, нийти продукция бүдүрерин 109,4 хуу, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң планын — 107 хуу күүсеткен. Кидис идик кылыр цехтиң ажылчыннары (мастери А. Черменев) бо кварталда улуг кужениишкин-биле ажылдаан, олар шуптузу алган хүлээлгелерин күүсеткен.

Заводтуң хоочуннары анныктарга дузалажып, ажыл-иштиң «чажыттарын» ажыдып, күш-ажылга ынак,

БҮДҮРҮКЧҮЛҮҮН БЕДИДЕР

экижидеринче, чаа технологияны шиңгээдиринче, чарыштың дээштиин чедип алырынче, мурнакчы дуржулганы нептередиринче кол кичээнгей салдынган.

— Чаңгыс-даа эки эгелээшкин ара кагдынмас ужурлуг. Каш чыл мурнунда Горькийниң бүдүрүлгелеринге «Бистиң аравыска чаңгыс-даа хожудаар кижи турбазын» деп кыйгырыг тыптып келген. Ол дээрге чүгле бүдүрүлге лозуңу эвес, а мөзү-шынарның база норма-чижээ болган.

Социалистиг чарыштың мурнуку одуруун коммунистер баштап турарынга чоргаарланыр бис. Ажыл-агыйжы практикага, чурттуң ниитилел-политиктиг амыдыралынга таарымчалыг эки байдалды тургузарынга социалистиг чарыш ханы салдарны чедирип турар. Социалистиг чарышты, күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөрү — бистиң нийти дайынчы лозуңувус ол дээрзин партияның XXV съездизинге СЭКП ТК-ның Отчет илеткелинге эш Л. И. Брежнев демдеглээн.

Онгу беш чылды партия шынарның болгаш бүдүрүлгениң ажыктыг чоруунуң беш чылы деп адаан. Ынчангаш эки шынарлыг продукцияны бүдүрер дээш шимчээшкин чер-черде калбарган.

Онгу беш чылдың планныг онаалдаларын чедиишкинниг күүседир дээш бистиң заводтуң ажылчыннары бедик кедурлүүшкүннүг ажылдап турар. Кижи бүрүзүнүң ажылле социалистиг чарышты цехтер, бригадалар, тус-тус кижилер аразында организастаап бис.

Чарыштың түңнелдерин ай, квартал санында доктаамал үндүрүп, тиилекчилерге шаңнал-макталдарны тывыскан келген. Заводтуң 9 бригадаларының аразында социалистиг чарыш калбарган. Олардан Г. Вендерлых болгаш П. Казанцева удурткан бригадалар коммунистиг күш-ажылдың бригадаларының бедик адын чаалап алган. Партия организациязы социалистиг чарышты сайзырангайжыдарынче, ажыл-ишчилерниң идепкейин кедүрериңче улуг кичээнгейни салган.

Коллективтиң хуралдарынга чарыштың түңнелдерин бүгү талалыг сайгарып, чугаалажып көрүп турар. Аңаа чүгле план күүселдези эвес, коллектив кежигүнү бүрүзүнүң сагылга-чурумун, нийти билиин кайы-хире бедидип турарын база көөр. Ажыл шагы үскен, сагылга-чурум үрээн факт бүрүзүн эш-хуузунуң судтарынга, профэвилел хуралдарынга шыңгыы сайгарар. Чарыштың негелделериниң күүселдези хүн бүрүнүң доктаамал хайгааралында турар. Ынчангаш чарышты ынчаар организастаарга ооң бүгү киржикчилерин шудургу ишче хаара тудар, мурнакчыларның чедиишкиннерин чогуур үезинде тодарадыр арганы берип турар.

Чижээ, январь айның түңнелдери-биле Г. Вендерлых-ову хүндүлээр чорукка оларны кижизидип, мурнакчы дуржулгага өөредип турар. Заводка ажылдап келген аныяк кижи бүрүзүн хоочуннар хүлээнип, оларның мергежил чедип алырынга дузалажып турар.

Бирги кварталдың түңнелиби-биле алырга, бригадалар аразынга чарышка чүгле М. Чапайкинниң бригадазындан өскелери планныг онаалдаларын күүсеткен. Ол бригадада ажылчыннар ам-даа чедишпес ужурунда, план күүселдези 96 хуу болган.

Социалистиг чарыштың түңнелдерин ай, квартал санында заводтуң көргүзүг самбыразынга демдеглеп, чамдык ажылдарның чүге чедир кылдынмайн барганын, продукцияның үрей кылыр чоруктарының чылдагааннарын илередип, ону чайладырының, чарыштың дээштиин бедидериниң хемчеглерин ап келдивис. Ооң түңнелинде күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээр, ажылдан үнер-кирер чоруктар эвээжээн.

Бүдүрүлгевиске чаңгыс-даа хожудаар кижи турбазын дээш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн, чарыштың дээштиин бедидип, ажылчын коллективтиң пайыралын быжыктырып, социалистиг чарышка идепкейлиг киржирин заводтуң коммунистери болгаш ажылчыннары хүндүлүг хүлээлге деп көрүп турар.

А. ЖАРОВ,
заводта партия организациязының секретары.

БҮДҮРҮЛГЕНИҢ ХООЧУНУ

Кызылдың алгы заводунуң кидис өөр цехинде Ольга Павловна Бызова биле Абак Мунзуковна Ховалыг олар бүдүрүлгениң хоочуннары болгаш мурнакчылары болбушаан социалистиг чарыштың тиилекчилериниң одуруунда чоруп турарлар.

Олар коммунистиг күш-ажылдың бригадазының кежигүннери, бо чылдың бирги кварталының планнарын ажыр күүсеткеннер.

ЧУРУКТА: (солагай талазындан) О. Бызова биле А. Ховалыг.

В. ШАЙФУЛИННИҢ фотозу.

ЧЕДИИШКИННИҢ БЫРАЗЫ

Онгу беш чылдың баштайгы квартальн Тес-Хем районда «О. Шынаа» совхозтуң ажыл-ишчилери багай эвес түңнелдиг дооскан. Ылаңгыя кыштаглаашкынны организастыг эрттирер, малдың чаш төлүн бүрүн камгалап алыр талазы-биле хойжулар ортузунга чарлаттынган социалистиг чарыш СЭКП-ның XXV съездизиниң бүдүүзүнде, ооң болуп турган хүннеринде болгаш съездиниң салган сорулгаларын таныжып турар үеде хойжуларның күш-ажылчы хей-аъдын улам кедүрген.

Совхозта ажылчын комитетиң социалистиг чарыштың негелделерин ажылдап кылган болгаш партбюрога бадылаткан. Ону ёзугаар тиилекчилерге шилчиир Кызыл туг, өртектиг барааннар болгаш акша шаңналын тургускан. Социалистиг чарыштың кандаар чорул турарын хынаар болгаш организастаар комиссияны база соңгаан. Ынчангаш ук чарыштың сөөлгү түңнелин квартал төнген соонда үндүрерин болгаш шаңнал-мактал база ынчан тывсырын доктааткан. Социалистиг чарыштың чарлаттынганын болгаш ооң негелделерин бүгү бригадаларга, хойжуларга, өшкү кадарчыларынга болгаш сакманчыктерге дыңнаткан турган. Хойжу бригадалар хуралдарынга чамдык санал берген эштер СЭКП-ның XXV съездизинге алдар болдуруп, социалистиг хүлээлгелерин улам бедиткилээн.

Бо чылдың кыжы совхоз девискээринге берге болган. Мал чемининң курлавыры база ховар турган. О. Шынаа кодээ Советиниң күүскому болгаш депутаттары өске хөй-нийти организациялары-биле кады партбюронуң удуртулгазын ёзугаар мал кыштаглаашкынынче улуг кичээнгейни салган. Бо талазы-биле харысалгалыг эштерниң малчын аалдарны кезип, оларга практиктиг дуза чедирери, илереттинген четпестерни чайладыры чурумчаан турган. Черле ынчаш социалистиг чарыштың байдалын үргүлчү хынап, кыштаглаашкын дугайында айтырыгларны кодээ Советтиң сессияларынга болгаш күүскомунуң хуралдарынга чугаалажып келген.

Малчыннар аразынга социалистиг чарышты организастаарынга четпестер турганы билдингир. Ол малчынның түңнели бо, а ооңуу бо деп деннептер диаграммалар, схемалар, ооң туржук хана солун безин турган эвес. Ооң уламындан боттарының бригаданың болгаш совхозтуң көргүзүглерин безин билбес малчыннар бо-ла таварышкылаар турду. Оон ынай отчет-учеттуң четпес талалары социалистиг чарыштың түңнелин үндүреринге база идиг бербейн келген. Дуржулга солчулгазы болгаш мергежил бедидери чарыштың негелделеринге коскү черни ээлевээн. Социалистиг чарыштың үезинде бо болгаш өске-даа четпес чүүлдер турза-даа, партия организациязының ап келген хемчеглериниң ачызында малчыннар багай эвес ажылдааннар.

Социалистиг чарыштың үезинде февраль 10-дан март 10-га чедир мал кыштаглаашкынының болгаш малдың чаш төлүн камгалап алырының талазы-биле шалыпчы айны чарлааны малчыннарның ажыл-ижиниң чедиишкинниг болурунга улуг рольдуг болган. Оон уламындан совхозтуң төрүүр чүс хойга онааштыр бо чылын 78 хураган алыр хүлээлгезин бирги кварталда 68 кылдыр күүсеттинген. Төрүүр хойлар ам-даа бар, хүлээлге күүсеттинe берип болур.

Хойжу бригадалардан социалистиг чарыштың бирги черин Мөңге Сымдаа удурткан Деспенниң № 1 бригадазы ээлээн. Ук бригаданың төрээн 3204 хоюндан алдынган ол хире хураган менди доругуп турар.

Тиилекчи бригада чарыштың негелдезин ёзугаар шилчиир Кызыл туг-биле шаңнаткан. Ийиги черни Ак-Чыраавың № 5 бригадазы алган болгаш өртектиг барааннар-биле шаңнаткан.

Тес-Хем район Советиниң депутады Ажы Уран ооңуң ээзи Бады Биче-оол-биле бирги кварталда төрээн 347 хоюндан 348 хураганы доруктуруп алган. Ол социалистиг хүлээлгезин оранчок ажыр күүсеткеш, чарыштың тиилекчизи болган. Ийиги черни Анфиса Комбу биле Василий Аракчаа оларның аныяк өг-бүлези алган. Анфиса — Тыва АССР-ның Дээди Советиниң, а Василий — О. Шынаа кодээ Советиниң депутады. Ынчангаш депутаттарның социалистиг чарыштың мурнуку одуруун ээлеп, үлегерин көргүзүп чоруур оорунчуг. Оларның үлегерин Ак-Чыраа салбырдан Санаа Сүтдер-оол, Шокар Бадый, Деспең салбырдан Чаанай Санаа, Комбу-Сүрүң Достак-оол олар ээрин мурнакчыларның одуруун ээлей берген.

Малдың чаш төлүн камгалап алырының үезинде дыка хөй аныяктар хойжуларга дузалажып турганнар. Оларның аразынга база социалистиг чарыш чарлаттынган. Бо чылдың бирги кварталында хөй хураганның алдынгайынга олар төлептиг үлүүн киргеннер. 315 хураган доруктурган Лиза Салчак биле 280 хураган доруктурган Чамзырай Делгермаа оларга тураскааткан Күш-ажылчы алдар тугу совхоз товунде кедүртүнген. Социалистиг чарыштың негелделерин күүсеткен 32 сакманчык тускай шаңналдарны алган. Бо чорук оларның хей-аъдын кедүрген.

Кайда-ла социалистиг чарыш эки организастаттынган болдур, ында күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү бедик, четпестер эвээш болур. Ол дугайын «О. Шынаа» совхозтуң хойжуларының бирги кварталда түңнелдери херечилеп турар.

С. АРТЫНА,
кодээ Совет күүскомунуң даргазы.

Ажыл-агыйжы практикага, чурттуң ниитилел-политиктиг амыдыралынга таарымчалыг эки байдалды тургузарынга социалистиг чарыш ханы салдарны чедирип турар. Социалистиг чарышты, күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөрү дээш шимчээшкинни моон соңгаар-даа бүгү талалыг хөгжүдер — бистиң дайынчы лозуңувус ол.

(Партияның XXV съездизинге эш Л. И. Брежневтиң кылганы СЭКП ТК-ның Отчёт илеткелиндер).

ЧАРЫШТЫ БЕДИК ДЕҢНЕЛЧЕ

Онгу беш чылдың баштайгы чылының бирги кварталы доозулган. Эрткен квартал — «Тыва кодээ тудуг» трестиниң коллективинге Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXV съездизин төлептиг уткуур дээш кужениишкинниг ажылдың үези болган. Кодээ тудугжуларның кызымак ажылдының түңнелинде «Тыва кодээ тудуг» трест ниитизи-биле кеэрээниг ажылдар планын 102,8 хуу, болуннуң кужу-биле кылырын 100,4 хуу күүсеткен. 62.463, 586, 957, 958, 1138 дугаарлыг КМК-ларның коллективтери тудуг-монтаж ажылдарының планын бирги кварталда чедиишкинниг күүсеткен.

Трестиң КМК-ларының хөй кезии чылдың эгезинден ажылды эки организастап, бедик темпилиг ажылдаар дээш бүгү хемчеглерни чоруткан. 62,585, 586, 958 дугаарлыг болгаш өске-даа КМК-ларның коллективтери бедиткен социалистиг хүлээлгелерин алган. 1976 чылдың планныг онаалдазын № 585 КМК-дан В. С. Балдинниң бригадазы чогуур хуусаазындан 3 ай, Н. Б. Кудымовтуң бригадазы — 1,5 ай эрте күүседирин хүлээнгеннер.

КМК-ларның удуртукчуларының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының талазындан бедиткен социалистиг хүлээлгелер алган бригадаларга деткимче-дузаны көргүссе эки. Чарыштың дээштиин чедип алыры, ооң түңнелин өй-шаанда үндүрүп, чаржып турарларга үезинде дыңнадыры болгаш чарыштыр бижээш коску черлерге азып, делгезе чогуур. Ол ышкаш объект бүрүзүн тудуг материалдары-биле үзүктел чок хандырарын чедип алыры чугула.

Бо чылдың эрткен үш айларының түңнели чүнү көргүскенил? Социалистиг хүлээлгелер саазын кырында артпышаан, ооң негелделери самбыраларда астынмаан, түңнелдерин доктаамал үндүрбейн турар, ооң уламындан бригадалар боттарының көргүзүглери кандыг болганын безин билбес. Ооң чижээнге 957, 1070, 1138 дугаарлыг механизастаттынган колонналарны адап болур. Олар бирги кварталдың түңнелин үндүрбээн, ону көскү черге аспаан, ажылчыннарга мынчага чедир тапыштырбаан.

Күш-ажылды канчаар организастаарындан ооң үре-түңнелдиң кол хамаарлыр дээрзин ийи мурнакчы бригадаларның чижээнден көрээлиңер.

№ 586 КМК-дан К. Монгуш-ка удурткан бригада бирги кварталда 31 муң рубльдиң тудуг-монтаж ажылдарын кылыр турганш пландан ажыр 16 муң рубльдиң ажылын күүсеткен. Планда көрдүнгенин ёзугаар 2 аал ишти чурттаар бир бажыңны ажыглалга киирер турганш, ийи бажыңны дооскан база ушкузун эгелей берген. Бригаданың кылып турган объектилерин тудуг материалдары-биле четче хандырып турганындан, чарыштың дээштиг организастааныындан бригаданың кежигүннери бедик бүдүрүкчүлүг ажылдап, бирги кварталда чылдагаан чокка ажыл шагы үскен чаңгыс-даа таварылга болбаан.

№ 585 КМК-дан В. С. Балдинниң бригадазы — тоску беш чылды хуусаа бетинде күүсеткен мурнакчы бригада. Бо чылдың эгезинден тура ол бригада бедик кедурлүүшкүннүг ажылдап, «онгу беш чылды — дөрт чылда күүседир» деп эгелекчи саналды үндүрген. Бригадада кижи бүрүзү 2—3 холушкак мергежилди чедип алган. Мурнакчы бригаданың кежигүннери партияның төөгүлүг XXV съездизиниң шиитпирлеринге улам сорук кирип, планныг онаалдаларны хуусаадан эрте күүседири дээш бүгү билиг-мергежилин берип, шудургу ажылдаарын шиитпирлеп турда, а № 585 КМК-ның удуртукчулары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары чогуур деткимче-дузаны оларга көргүспээниндек бригада квартал планын күүседип шыдаваан. Ооң кол чылдагааны — бригаданы ажыл-биле долу хандырбайн, өске-өске объектилерже каш-даа удаа шилчидип келгенинде. Ажыл фронтузу белеткеттинмээниндек болгаш материалдар-биле хандырылга доктаамал эвес болганындан бедик бүдүрүкчүлүг болгаш эки шынарлыг ажылдап болур мурнакчы бригада долу күш-биле ажылдаар туржук, планныг онаалдазын безин күүсетпээн. Марттың 11-ден 19-ка чедир бригада бок аштап келген, а 20-ниң хүнүнде кылыр ажыл чок хүнзээн. Ооң чылдагааны — ажылдаар ужурлуг объектизинде тудуг материалдарының сөөртүнмээнинде. А чамдыкта бүдүрүлгениң технологиязын үреп турар таварылгалар база бар. Чижээ, манза чок турда, шаланы өске материалдар-биле кылдыргаш, а кажан манзалар чедип келирге, шаланы катап үрээр ужурга таварышкан.

Мындыг байдал чүгле В. С. Балдинниң бригадазында эвес, а ол КМК-ның өске-даа бригадаларында бар. Ажылдың организаставанындан, социалистиг чарышты эрегтей байдалче киргенинден № 585 КМК-ның коллективи бирги кварталда күрүне планының күүселдезин үскен.

Бирги кварталдың түңнелдерин анализтеп кергеш, ийиги кварталдың эгезинден тура четпестерни чайладыры-биле хемчеглерни ап, КМК, бригада бүрүзүнге чарышты бедик деңнелге организастап, планныг онаалдаларны күүседириниң дээштиг аргазы болдурары чугула.

М. ПОПОВА,
«Тыва кодээ тудуг» трестиң күш-ажыл, шалың килдизиниң начальниги.

ТИИЛЕКЧИ

Оюн Чызанович Биитей — «Тудуг кезектери» комбинаттың мурнакчы ажылчыннарының бирээзи. Ол комбинаттың хоюдуг-бетон белдиринде чүдүрүкчүлеп турар. Ооң ажылы берге, холдуунда цемент-биле холбашкан. Ону сөөрткен машиналар үзүк чок. Аныяк, шыырак эрлер ону дужурүп, тускай сордурукчу-биле хоюдуг кылыр кезекче дамчыткан. Оларның аразында Оюн Чызанович аныяктардан дудак чок ажылдап турар.

«Тудуг кезектериниң» хоюдуг-бетон белдириниң начальниги А. Тамдындан социалистиг чарыштың тиилекчилериниң дугайында сонуурган айтырарымга, Оюн Чызановичини адады.

— Ажыл шагы үспес, кылган ажылынга ээ-харысалгалыг, коллективтиң хүндүткелин чаалап алган мурнакчы ажылчынывыс ол чүве. Назыхары дегүй-даа берзе, аныяктардан дудак чок, эрткен чылдың социалистиг чарыжының тиилекчизи кижи.

О. Биитей шоолуг чугаакыр эвес, ажылды экижидер дээш, бүдүрүлгениң кылып үндүрген продукциязының шынары дээш ооң човап чорууру илдең.

Ол баштай Элегес шахтазынга ажылдап турган. Аңаа база мурнакчыларның одуруунга доктаамал кирип келген. 1971 чылда «Тудуг кезектери» комбинатка бетонщиктеп кирген. Шоолуг эвес үе эрткенде ол аптеп-хептээр цехтиң дуржулгалыг ажылчыннарының бирээзи апарган.

—Мурнакчы ажылчын — социалистиг чарыштың тиилекчизи. Бетонщиктеп турганш О. Биитей хүнде 3 лоток, 4 кезек бажың фундаментизин кудар планын доктаамал ажыр күүседип келген. Оон аңгыда, Оюн Чызановичиниң кылган продукциязы шынарлыг болур, бригада, цех хуралдарынга чаңгыс удаа эвес демдеглеп, өскелерге үлегер кылдыр ону адап келген.

Таптыг-ла бүдүн-чартык чыл бурунгаар ол хоюдуг-бетон белдиринге ажылдаар күзелин илереткен. Чүге дээрге комбинаттың ол участогунга ажылдаар кижилер чедишпейн, бүдүрүлгениң ол адыры хожудаар апарган. Ажылчын кижиниң сеткил-сагыжы дөстүнмээн, бүдүрүлге кезээде мурнуку одуруунга турзун, четпестер чок болзун, чедиишкиннер улам арбыдап турзун дээш хөөнүг болгаш хожудаңгай цехти мурнакчыларның одуруунче киржир деп күзелин ол илереткен. Аңаа кым-даа удурланмаан, харын-даа ону деткээннер, ооң туржук бетонщик Түлүш Окуу ооң үлегерин эдерген. Олар чүдүрүкчүлеп кирипкеннер.

9 кижи составтыг чүдүрүкчүлер бригадазы ийи ээлчегге туруптар. Ол хире улуг бүдүрүлгеге хөй цемент херек. Бир хүнде 200 тонна ажыг келир. Ону дүжүрер ажылга быжыг тура-соруктуг, күш-ажылга хандыкшылдыг, ажылчын атка төлептиг кижи шыдажып үнер. Ындыг кижи оон чалданмас, аңаа харын мергежиир, өскелерге үлегерин көргүзер. Оюн Биитейде ындыг талалар бар, ол төлептиг ажылчын.

— Эрткен чылдың социалистиг чарыжының тиилекчизи болгай силер, ажыл-ижинер дугайын чугаалап көрүңерем? — деп, оон дилеедим.

—Кол-ла чүве кылган ишке мергежил негеттинер. Чүдүрүкчүнүң ажылы машина кырында шоодайлыг цементини алгаш дүжүрүп-ле турза ол-ла ышкаш сагыңдырар. Ол ындыг эвес. Ында база арга бар. Ажылдың эвин билбес кижилер бичии боор чоруй эът-кежи чуурлуп, хол-буду туттунмастай бээр болгай. Аңаа эп база херек.

Ийет, чарыштың тиилекчизиниң мергежил талазы-биле өзүлдези ындыг. Бистиң бригадавыста 9 кижиниң чедизи хүндүскү ээлчегге ажылдаар. Хөй цемент кээп турар үеде ол 7 кижи аңгы-аңгы хүлээлгелиг болгай, бир чамдыктары машина кырындан ап бээр, өскелери чыскаар, а чамдыктары ону сордурар. А оларның бирээзи ээлчегге келбейн барганда ажыл саадаар. Чаңгыс кижиниң үнези улуг, коллективтиг ажылга ол улам тодаргай костур.

Социалистиг чарыштың дээштиин чедип алыр дээш бүгү хемчеглерни ап тур бис. Мээң чаржып турар эжим — Түлүш Окуу. Эжимниң кызымаа хелчок, кылган ажылының түңнелин сонуургаар, мээң таламче «кадалыксаар»... Социалистиг чарышты организастаарын бедик деңнелге тургузар болзувусса-ла, ооң түңнели база эки болур. Бис Окуу-биле кайы-кайывыстыдаа ажып эртер дээш ажылдап турар болгай бис. Ам түңнели костүп тур: күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү улгадып, хүнде бир кижи 15—20 тонна цементини дүжүрүптер-дир.

— Ажылчын Оюн Биитей чүъктүг машиналарже таваар базыпты. Ол ам база катап ажылдап кириптер. Ол айда планныг онаалдаларын 120—130 хуудан кудулатпайн келген.

Д. ЧЫДЫМ.

Дээштиин чедип алыр

Кызылдың мебель фабриказы хоорайда база бир улуг бүдүрүлгелерниң бирээзи. Ында тус-тус кижилер аразында социалистиг чарышты калбартканы ажылдап турар.

Ооң түңнелдерин ай, квартал санында үндүрүп, мурнакчыларны демдеглеп турар бис. Фабрикада ниитизи-биле 24 кижи коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы болган. Оларга ай планын 120—130 хуудан кудулатпайн турар эштер Виталий Гольцов, Владимир Ерошенко оларны адап болур.

Ындыг турбуже, планныг онаалдаларын хуусаа бетинде хамаан чок, чогуур өй-шаанда күүседип шыдавас чамдык кижилер бар. Чымчак мебель бүдүрүлгезинде чазапыкчылар В. Денисов, В. Новицкий, Ю. Алексеев, А. Деревянных оларны аңаа хамаарыштырып болур. Бо кижилер социалистиг чарышка хаара туттунганда болза, хамааржыкан ажылынга ээ-харысалга чок, чылдагаан чок черге ажыл шагы үзер, азы ажылга озалдаар ийикпе, эрте чоруй баар чоруктардан ол кижилерниң планы күүсеттинмейн келген.

Ол талазы-биле хөй-нийти организациялары кандыг хемчеглер ап чорутканыл? Чоокта чаа болуп эрткен профэвилел хуралынга ол кижилер-биле тускай чугаалашкан. Олар ындыг төлеп чок чоруун каарын аазаан. А бүдүрүлгеге туруп кээр чоруктардан канчап уштунарыл? Ону чедип алырының аргалары хөй. А бир дугаарында, социалистиг чарышты дээштиг болдурар херек. Кижи бүрүзүнге тускай тайылбырлап, оон план күүселдезин турарын доктаамал контролдап, ажылчыннарның бот-харысалгазын улгаттырып, коллективке «чаңгызы хөйү дээш, хөйү чаңгызы дээш» деп принципти быжыглаары болур.

А мебель фабриказында ол негелделер чамдыкта күүсеттинмейн баргылаар. Партия болгаш профэвилел организациялары ажылчыннарның продукция бүдүрүп турарынче чогуур кичээнгейни угландырбайн келген. Ажыл шагы үзер, кылган ажылының шынарынче сагыш салбас кижилер-биле доктаамал ажылды чорутпайн келгениндек бо чылдың баштайгы кварталында үстүнде адааныс хожудаңгай кижилерниң илерей келгени ол.

Фабриканың ажылчыннарының иштинде 17 кижи бот-боттары-биле чаржып турар. Ынчалза-даа оларның аразында харысалгазын бедидип, чарыштың негелдезинге дүүштүр ажылдаар дээш бүгү күжүн, мергежилин салып турар кижилер эвээш. А ажылчыннарның кол кезии чүгле хүнде планын күүседир дээш ажылдап турар. А боттарының алган хүлээлгезин чаржып турар эжиниң, бригаданың көргүзүглерин сонуурган, идепкейлиг чорукту кедүрбейн турары четпес.

1976 чыл — бүдүрүлгениң ажыктыының болгаш ажылдың шынарының чылы. Бо чылын мебель фабриказының коллективи бедик шынарлыг мебель кылыгларын бүдүрүп, Бүгү-эвилел социалистиг чарыжынга идепкейлиг киржири-биле ажылчыннарның ортузунга агитас-массалыг ажылды күштелдирер, социалистиг чарыштың дээштиин чедип алыр сорулганы салган.

А. АФОНИН,
фабрикада улуг экономист.

КОМСОМОЛЧУ ХОЙЖУЛАР

«Тес-Хем» совхозтуң № 1 хойжу бригадазының аныяк хойжулары Самбуу биле Зоя төрүүр хойлуг кодан хүлээп алганындан бээр чыл чаа-ла четкен. Ынчалзадаа дуржулгалыг хойжуларның арга-сүмезин өөренип, ону ажылынга ажыглап чорааш, олар мурнакчыларның одуруунда кирген.

— Белен чүве кайда турар. Ылаңгыя хөй оолдаашкынының үезинде берге-ле. Ынчан кызымак иш, тура-соруккур чорук негеттинер. Ажылды идепкейжидеринге Тыва АССР-ның алдарлыг малчыны, дагдынныкчывыс Александр Балбарович Карма-биле аравыста чарыш биске улуг дузаны чедирген — деп, комсомолчу хойжу өг-бүлениң кежигүннери чугааладылар.

Аныяк хойжуларның коданында төрээн 290 хоюндан 293 хураган бо хүннерде менди доругуп турар.

ЧУРУКТА: Самбуу биле Зоя Чоодулар.

М. КАЛЧАННЫҢ фотозу.

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМНИҢ ТУГУНУҢ АДАА-БИЛЕ

ПРАГА. (СЭТА-ның тускай корр.). Чехословакияның Коммунистиг партиязының XV съездизи марксизм-ленинизмниң принциптеринге чехословак коммунистериниң чайгылыш чок бердингенин бадыткап, политика талазы-биле каждан-даа туруп көрбээн көдүрлүүшкүн-биле эртип турар. ЧКП-ның партийжи хүрээлеңнериниң чаңгыс эптиин, чехословак коммунистер бодунуң партиязының Төп Комитедин долгандыр сырый каттыжып, социалистиг тургузуушкунга ЧКП-ның болгаш ЧССР-ның бүгү чедиишкиннериниң эң чугула чүүлдериниң бирээзи— акы-дуңма марксисчи-ленинчи партияларның болгаш социалистиг дем каттыштырылгазының чурттарының быжыг чаңгыс эви ол болурун съездиниң ажылдаан баштайгы ийи хүнү бүзүрелдии-биле бадыткаан.

ЧКП-ның хүрээлеңнерин быжыглаар дугайында, ажылчы чоннар массалары-биле партияның харылзааларын быжыглаар дугайында, чехословак улустуң амыдыралының бүгү адырларынга партияның удуртукчу ролюн күштелдирер дугайында ёзулуг партийжи сагыш салыышкынның сөстери бо хүннерде Прагааның Съездилер ордузунуң залында чаңгыланып турар.

ЧКП ТК-ның Президиум кежигүнү, партияның Прага хооркомунуң бирги секретары А. Капек апрель он үштүң эртенги хуралынга бир дугаарында чүве чугаалааш, ЧКП ТК-ның Чиңгине секретарының кылганы ЧКП ТК-ның Отчёт илеткелин бедии-биле үнелээнин илереткен. Прагааның коммунистери болгаш бүгү ажылчы чоннары илеткелде айыткан чүүлдерни шуптузун бүрүнү-биле чүүлдүгзүнүп, деткип турарын ол чугаалаан.

ЧКП ийи съезд аразының үезинде найысылалдың амыдыралының бүгү талазынга бодунуң удуртукчу ролюн канчаар быжыктырганын, ажылдың ленинчи стилин канчаар чайгылыш чокка сайзыраңгайжыдып, бодунуң хүрээлеңнериниң чаңгыс эвин канчаар быжыглап келгенин Прагааның партия организацияларының ажыл-чорудулгазының тодаргай чижээ-биле А. Капек көргүскен. Прагаага соолгу беш чыл дургузунда ЧКП-ның чаа 22 муң кежигүннерин болгаш кежигүнге кандидаттарны хүлээп алган. Оларның хөй кезии— аныяк ажылчыннар боор турар.

Словакияның коммунистери болгаш бүгү ажылчы чоннары ЧКП-ның XIV съездизиниң шиитпирлерин күүсеткеш, бешки беш чылды чедиишкинниг дооскаиын ЧКП ТК-ның Президиум кежигүнү, Словакияның КП ТК-ның бирги секретары Й. Ленарт бодунуң чугаазынга дыңнаткан. Националдар дугайында айтырыгны ЧССР-де ленинчи ёзу-биле шиитпирлеп турарын база ЧКП-ның национал политиказының ачызында чех болгаш словак улустарның аразында акы-дуңма ёзузунуң харылзааларының чайгылыш чок улам быжыгып турарын ол демдеглээн.

«Острава» шахтаның сураглыг дагжызы Л. Сакмар, Барыын-Словак областа кодээ ажыл-агый кооперативиниң даргазы Б. Янке олар ЧКП ТК-ның политиказын шиитпирлии-биле деткип турарын чугаалааннар.

СЭКП делегациязының баштыңы, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары А. П. Кириленко индирге үнүп кээрге, делегаттар ону изиг адыш часкаашкыны-биле уткааннар.

А. П. Кириленко СЭКП Төп Комитединиң өмүнээзинден, Совет Эвилелиниң коммунистериниң болгаш бүгү ажылчы чоннарының өмүнээзинден чехословак коммунистериниң чыыжынга изиг байыр чедиргеш, оон үре-түңнелдиг ажылдаарын күзээн.

Бистиң Москвадан үнүтеривистиң мурнунда СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Леонид Ильич Брежнев чехословак коммунистерге, бүгү чехословак улуска чүректиң ханызындан байыр чедирип, эң эки чүүлдерни күзээнин дамчыдарын болгаш бодунуң бүгү-ле сагыш-сеткили, чүрээ-биле каждан-даа силерниң-биле кады боор турарын чугаалаарын дилээн чүве деп, эш А. П. Кириленко чугаалаан. Ол сөстер бистиң бүгү партиявыс, бүгү совет улус боттарының чехословак өңнүктерин канчаар көрүп турарын база илередип турар-дыр.

Чехословакияның коммунистериниң боттарының XV съездизинге сөннеп, ужуражып турар түңнелдери ёзулуг кайгамчык-тыр. Ниитилел хөгжүлдезиниң айтырыгларын марксисчи-ленинчи ёзу-биле көөрүнүң, кол айыыл боор турар барыын оппортунизмге удур шиитпирлиг демиселдиң ачызында ЧКП-ның удуртукчу ролюнуң болгаш оон массачоннар-биле харылзаазын быжыктырганының ачызында силерниң партияңар ниитилелдиң сырый каттыжыышкынын чедип алгаш, экономиктиг, социал болгаш культуралыг депшилгениң чаа сорулгаларын Чехословакияның күүседиг кириптерин хандырган. Бо чылдар дургузунда ЧССР-ның делегей ареназынга туружу улам быжыккан, делегейниң коммунистиг болгаш бүгү-ле национал-хосталгалыг шимчээшкининге Чехословакияның Компартиязының ат-алдары улгаткан.

Чаалап алган чүүлдерге болгаш чедиишкиннерге даянгаш, социализм тургузуушкунунуң ниити хоойлу-дүрүмүн ёзугаар база ол бүгүнү бодунуң чуртунуң боттуг байдалдарынга чогаадыкчы ёзу-биле таарыштыр ажыглавышаан, ЧКП-ның XV съездизи сайзыраңгай социалистиг ниитилелди тургузарының программалыг сорулгазын салып турар-дыр деп, эш А. П. Кириленко онзалап демдеглээн.

Ындыг сорук киирикчи эчис сорулгаларны чедип алыр дээш демиселге Коммунистиг партияның, бүгү чехословак улустуң тургузукчу күжү улам улгадып калбарар дээрзинге чигзиниг турбас. XV съездиниң айыткан чүүлдери амыдыралга боттанпыр-даа. Оон үндезини — ЧКП-ның чайгылыш чок, принципиалдыг политиказы, партия биле улустуң чаңгыс эви, делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң сураглыг ажылдакчызы, туруштуг марксисчи-ленинчи, интернационалист, Совет Эвилелиниң улуг өңнүү эш Густав Гусакка баштаткан Төп Комитетти долгандыр коммунистерниң сырый каттыжыышкыны болур.

ЧССР-ге социализм тургузуушкунунуң дуржулгазы — коммунистиг идеалдарны боттандырып чорудары дээш демиселдиң бүгү делегей дуржулгазының чугула кезээ боор турар. Силерниң чедиишкиннер делегей социализминиң ат-алдарын болгаш туружун быжыглап турар. Социалистиг дем каттыштырылгазының чурттары-биле Чехословакияның кады ажылдажылгазын улам ханыладырынче, Варшава керээзиниң организациязының болгаш Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң ажылынга идепкейлиг киржиринче чүткүлдүң силерниң съездиңерде бадыткаттынып, улам ыңай сайзыралды ап турары база принципиалдыг ужур-дузалыг боор турар.

Совет Эвилели биле Чехословакияның аразынга кады ажылдажылганың соолгу чылдарда улам ханылап, бүгү талалыг боор кел чыдарын сеткил ханыышкын-биле демдеглеп болур. Чүгле эрткен беш чыл иштинде безин бистиң чурттарывыстың аразынга бараан саарылгазы 1,5 катап калбарган болгаш барык 15 миллиард рубль четкен, а чаа эгелээн беш чылда ол барык 25 миллиард рубль чедер деп турар.

Совет-чехословак кады ажылдажылганың бөгүнгү онзаланчак чүүлдери болза, партия болгаш хөй-ниити организацияларының аразында харылзааларның калбарганы, министерстволарның болгаш ведомстволарның, үлетпүр бүдүрүлгелериниң коллективтериниң бот-боттарының аразынга ажыл-херекчи харылзаалары, Чехословак-совет найырал эвилелиниң болгаш Совет-чехословак найырал ниитилелиниң идепкейлиг ажыл-чорудулгалары, түс-түс муң ажылчы чоннарның үзүлбес харылзаалары ол боор турар. Совет болгаш чехословак улустарны холбаштырып турар найыралдың болгаш акы-дуңмалыышкы чоруктуң харылзаалары чыл келген тудум-на улам ханылап, быжыгып турар.

Бистиң партияларның Төп Комитеттериниң аразында, СЭКП ТК-ның Политбюрозу биле ЧКП ТК-ның Президиумунуң, эштер Л. И. Брежнев биле Г. Гусактың аразында доктаамал сырый харылзааның ужур-дузазын онзалап демдеглексен турар мен.

Бистиң партияларывыстың аразынга бодалдарның бүрүн чаңгыс аай чоруунуң тургустунганы, бот-боттарын хүндүлежир болгаш идегежир чорук совет-чехословак кады ажылдажылганы чедиишкинниг калбартыр, социалистиг дем каттыштырылгазының өске чурттарының акы-дуңма партиялары-биле кады делегей херектериниң талазы-биле дугурушкан ажылды айтып чорудар арганы берип турар.

Акы-дуңма чурттарның эң найыралчы күжениишкиннериниң, оларның бот-боттарынга ёзулуг интернационалчы ёзу-биле дузалажыышкынының делегей социализминиң туруштарын болгаш салдарын быжыглаарынга тергиин улуг рольдуг болган. Социалистиг күрүнелерниң национал эрге-ажыктарынга болгаш социализмниң ниити-даа эрге-ажыктарынга база бүгү ниитиниң тайбыңының эрге-ажыктарынга дүгжүп турар дугурушкан политика бодун бүрүнү-биле бадыткаан. Ынчангаш ол дээрге ындыг политиканы моон-даа соңгаар кызымаккай, чайгылыш чок чорударынга идиг боор турар.

СЭКП-ның XXV съездизинге Леонид Ильич Брежневтиң илеткелинде көдүрген тайбың болгаш делегейниң кады ажылдажылгазы дээш, улустарның хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш улам ыңайгы демиселдиң программазын чехословак коммунистерниң дээди чыыжы ниии-биле деткиир турары бисти ханызы-биле өөртүп тур, эштер.

ЧССР-ның боттуг даштыкы политиказын, Европага база бүгү делегейге тайбыңны быжыглаарының херээнге оон улуг салыышкынын, оон хажык чок интернационализмин бедии-биле үнелеп турар бис.

Амгы делегей хөгжүлдезиниң кол угланыышкынын, тайбыңны база улустарның айыыл чок чоруун быжыглаарынче угланыышкынны империалистиг реакция өскертип шыдавас дээрзинге быжыг биле бүзүреп турар бис. Бистиң үевисте чавырлыышкынны, материализастаары дээш, делегей харылзааларын үндезини-биле эдиждери дээш демисежип турар күштер кажангызындан-даа артык күчүлүг.

Эш А. П. Кириленко совет коммунистерниң, бүгү совет улустуң амыдыралының болгаш ажылының дугайын чугаалааш, СЭКП-ның XXV съездизиниң төөгүдүг ужур-дузазын онзалап демдеглээн. XXV съездиниң идеялары бистиң чуртувустуң бүгү ниитилел-политиктиг амыдыралын бөгүн чырыдып турар. Съездиниң шиитпирлерин, Төп Комитеттиң Отчёт илеткелинге эш Л. И. Брежневтиң саналдаан чүүлдерин болгаш сорулгаларын бүгү партия, совет улус чаңгыс эп-сеткилдиг чүүлдүгзүнүп база деткип, бодунуң ажылынга удуртулга кылдыр хүлээп ап турарын партия болгаш хөй-ниити организацияларынга, күш-ажылчы коллективтерге съездиниң түңнелдерин калбаа-биле чугаалашканы көргүскен.

Сайзыраңгай социалистиг ниитилелдиң артык күштүг чоруктары улам-на долузу-биле илерең келир чугула үе-чадаже бистиң чуртувустуң киргенин XXV съезд айтып турар. Ынчаарга бис төлевилеттинген сорулгаларны күүседиринге бүзүрээдиг бис, чүге дээрге бистиң партиявыс болгаш чонувус чаңгыс эптиг, чүге дээрге совет кижилер партияга кызыгаар чок бүзүреп турар болгаш оон политиказын амыдыралга боттандырар дээш идепкейлиг демисежип турар, чүге дээрге бистер социалистиг дем каттыштырылгазының акы-дуңма чурттары биле чаңгыс одуругда кады чоруп олурар бис.

Совет улустуң, бистиң партиявыстың болгаш оон XXV съездизиниң дугайында, тайбыңның болгаш социализмниң херээнге СЭКП Төп Комитединиң база оон Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң ажыл-чорудулгазының шылгараңгай ужур-дузазының дугайында эвээш эвес чаагай сөстер бо индирден чаңгыланып турду. Силерге улуу-биле четтирдивис, эргим өңнүктер! Силерниң илереткен найыралдыг бодалдарыңарны бедии-биле үнелеп турар бис, олар биске чаа күштерни немеп турар.

Делегейниң хөй-хөй чурттарының коммунистиг болгаш ажылчын партияларының, национал-хосталгалыг шимчээшкиннериниң төлээлекчилери ЧКП-ның XV съездизинде киржип турар-дыр. Бистиң үевисте калбарып турар революстуг чорудулганың интернационалчы мөзүзү оон тодаргай илереп турар-дыр деп, А. П. Кириленко оон ыңай чугаалаан.

Янзы-бүрү чурттарның коммунистери бир дөмей эвес байдалдарда ажылдап турар дээрзи бүгүдеге билдингир болгай. Ол чорук революстуг демиселдиң тактиктиг хевирлерин янзы-бүрү болдурары, тургустунуп кээп турар айтырыгларны болгаш сорулгаларны шиитпирлээриниң чогаадыкчы ёзу-биле көөрүн негеп турары черле билдингир. Оон-биле чергелештир, марксистер-ленинчилер социалистиг революцияның болгаш социалистиг тургузуушкунунуң ниити хоойлу ёзугаар болур чүүлдерин шиңгызы-биле барымдалаарының эргежок чугулазынга бүзүреп турар. Коммунистиг болгаш ажылчын партияларның күжү база салдары ниити эчис сорулгалар дээш демиселге оларның ыяк демниг ажылдаарындан хөйүнде хамааржыр деп олар үндезининин-биле санап турар.

Ынчангаш олар хөделиишкиннерниң чаңгыс эвинче, марксизм-ленинизмниң болгаш пролетаржы интернационализмниң принциптеринге коммунистиг шимчээшкинниң сырый каттыжарын быжыглаарынче чүткүп турар. Бистиң бодалывыс-биле алырга, Европа дипке тайбың, айыыл чок чорук, кады ажылдажылга болгаш социал депшилге дээш демиселдиң айтырыгларын чугаалажып көөр Европаның коммунистиг болгаш ажылчын партияларының конференциязы аңаа чугула салыышкынны киирер ужурлуг. СЭКП өске-даа акы-дуңма партиялар-биле кады ук конференцияның бүрүн чедиишкинниг болурунга идигни бээр.

Пролетаржы интернационализм — марксизм-ленинизмниң, коммунистиг партияларның политиказының, оларның бүгү ажыл-чорудулгазының эң чугула принцизи. XXV съездиге Леонид Ильич Брежнев мынча деп онзалап демдеглээн: «Бистер, совет коммунистер, пролетаржы интернационализмни камгалаары марксисчи-ленинчи бүрүзүнүң ыдыктыг хүлээлгези деп санап турар бис».

Эш А. П. Кириленко бодунуң чугаазының төнчүзүнде мынча дээн:

Эштер! Социалистиг күрүнелерниң улуг өг-бүлезиниң дуржулгазының, балиглериниң, культуразының алдын фондузун байлакшытпышаан, улус бүрүзү бодунуң аргаларын болгаш талантызын бүрүнү-биле база чайынналчаа-биле ажыткан турарынга бистер шуптувус ханы сонуургалдыг бис. Шынап-ла төөгүлүг ол херекке силерниң партияңар төлептиг салыышкынны киирип турар-дыр, ол херектиң чедиишкинниг бүгү кижи төрелгетенниң чырыткылыг келир үезин шиитпирлиг чергези-биле тодаргайлаар болгай.

(Эш А. П. Кириленконуң чугаазын улуг кичээнгей-биле дыңнаан болгаш адыш часкаашкыннары чаңгыс удаа эвес үзе кирип турган).

ЧКП-ның XV съездизиниң хуралдарының аразында чапсарда СЭКП-ның делегациязының баштыңы СЭКП-ның белээн—СЭКП биле ЧКП-ның, совет болгаш чехословак улустарның аразында акы-дуңма найыралды көргүзүп турар, Уралдың оңгүт даштарындан кылган тураскаал белекти ЧКП ТК-ның Чиңгине секретары Г. Гусакка дамчыдып берген.

Ол хүн съездиге социалистиг чурттарның элээн каш акы-дуңма марксисчи-ленинчи партияларының делегацияларының баштыңнары байыр чедирип чүве чугаалаан. ПКАП ТК-ның Бирги секретары Э. Геректиң, ГСЧП ТК-ның Бирги секретары Э. Хоннеккерниң, ВСАП ТК-ның Бирги секретары Я. Кадарның, БКП ТК-ның Бирги секретары Т. Живковтуң болгаш өскелерниң-даа байыр чедирген чугааларын делегаттар чылыы-биле уткаан.

Съезд бодунуң ажылын апрель 14-те үргүлчүлээн.

УЛУСТУҢ ЭРГЕ-АЖЫЫНГА

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). «1976—1980 чылдарда МАР-ның улус ажыл-агыйын болгаш культуразын хөгжүдериниң кол угланыышкыннары» деп партияның XVII съездизинге МАРН ТК-ның документизиниң төлевилелин ында парлап үндүрген. Төлевилелди МАРН ТК-ның Политбюрозунга чугаалашкаш, чүүлдүг деп көрген.

Алдыгы моол беш чыл планының социал-экономиктиг кол сорулгазы болза ниитилел бүдүрүлгезиниң хөгжүлдезиниң бедик темпилерин хандырары, оон ажыктыын бедидери, продукцияның шынарын экижидери болгаш аңаа үндезилээш ажылчы чоннарның материалдыг деңнелин чайгылыш чок өстүрери деп документиде чугаалап турар.

Улус ажыл-агыйының материал-техниктиг баазазын дыка быжыглаарын, ниитилел бүдүрүлгезиниң структуразын сайзыраңгайжыдарын төлевилелде баш удур көрүп турар.

Беш чыл дургузунда үлетпүр продукциязын бүдүрүп үндүрериниң колдуунда бүдүрүлге күчүлерин база кол фондуларны эң-не четтүг ажыглаарының, ажылдап турар бүдүрүлгелерни калбартырының болгаш чаартып кылырының, чаа күчүлерни ажыглалга киирериниң хуусааларын кызырарының күжү-биле 60—65 хуу көвүдедирин төлевилеп турар.

Кодээ ажыл-агыйы талазы-биле чурттакчы чоннуң аъш-чем продуктуларынга болгаш үлетпүрнүң—чиг-этке өзүп турар хереглелдерин хандырар сорулга-биле мал база чер ажылының продукциязын бүдүрерин улам ыңай турум өстүрерин директиваларда баш удур көрген.

Кодээ ажыл-агый продукциязын бүдүрериниң чылда ортумак хемчээлин эрткен беш чылга деңнээрге, 26—30 хуу улгаттырарын төлевилээн.

Мал ажылдыг дыка хөй чаа ажыл-агыйларны, механизастаттынган сүт фермаларын тургузары, 12 миллион гектар одар черлерин суглуг болдурары, суглуг болдурган одарларның ниити шөлүн ындыг янзы 65 миллион гектар чедирери төлевилеттинген.

Ниитилелдиң түңнел продуктузунуң хемчээлин 40—44 хуу, национал орулганы— 37—41 хуу өстүрерин документиде демдеглеп турар.

Ажылчы чоннарның херек кырында боттуг орулгаларын 16—18 хуу бедидерин, пенсияларны, чуртталга тудуушкунунуң хемчээлдерин улгаттырарын төлевилеп турар. Чаа беш чылдың дургузунда 730—760 муң дөрбелчин метр чуртталга шөлдерин тудар.

МАР-ның даштыкы экономиктиг харылзааларын улам ыңай хөгжүдерин төлевилелде база-ла баш удур көрүп турар. МАР-ның Совет Эвилели-биле болгаш ЭДЧ-ның кежигүннери өске-даа чурттар биле экономиктиг база эртем-техниктиг харылзаалары улам-на калбарар болгаш ханылаар, күш-ажылдың социалистиг делегей хуваалдазынга чурттуң улам-на калбаа-биле киржириниң талазы-биле хемчеглерни боттандырар апаар. 1976—1980 чылдарда даштыкы садыг саарылгазы оон мурнундагы беш чылга деңнээрге, 40—45 хуудан эвээш эвес кылдыр өзер деп, МАРН ТК-ның төлевилелинде айыткан.

Субботникке белеткелдер

МАССАЛЫЫ-БИЛЕ КИРЖИР

Барыын-Хемчик районнуң ажылчы чону коммунистиг субботник хүнүнде организастыг, бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга бүрүн белен. Эрткен 1975 чылда ниитизи-биле райондан 11620 кижи субботникке киржип, тоску беш чылдың фондузунче 23576 рубльди шилчиткен турган.

СЭКП райкомунуң март 19-та болган бюрозундан районнуң бо чылгы коммунистиг субботник эрттирер штавының составын бадылаан. Оон кежигүннери түс-түс кылыр ажылдарын, харыылаар черлерин хуваашкан. Субботниктиң киржикчи бүрүзү ол хүн чогаадыкчы ёзу-биле ажылдаарын дээш, кылыр иштиң хемчээлин тодарадып, харын-даа аңаа ажыглаар чепсек-херекселдерге чедир байдалды тодараткан.

Кызыл-Мажалыктың тууйбу заводу, райпо, «Тыва даг-дүгү» комбинат, Ак-Довурак АТБ-зи, районнуң «Сельхозтехника» каттыжыышкыны, «Тыва даг-дүгү» тудуг эргелели болгаш «Шекпээр», «Хемчик» совхозтар база ыяш ажыл-агыйының чери дээш, өске-даа бүдүрүлге, албан организацияларда ол хүнге белеткели эки деп демдеглээн.

Районда ниитизи-биле субботникке 12 муң ажык кижи киржир. Ол хүн 42 муң рубльдиң продукциязын бүдүрүп үндүрер. Оңгу беш чылдың фондузунче оон 25 муң рубльди шилчидер.

Часкы хову ажылдарының эгелээни-биле холбаштыр районнуң совхозтарынга хөй хемчээлдиг ажылдарны чорударын онаажып турар. Тараажылар ол хүн часкы хову ажылдарын калбартыр. Мал кажааларын тудар, септээр болгаш кажааларның иштин аштаар.

Суурлар чаагайжыдылгазынче башкылар, школачылар, херээжен ажыл-ишчилер бир демниг үнерлер.

Районнуң хөй кижилиг организацияларындан Ак-Довурактың автобүдүрүлгези, район эмнелгези болгаш өске-даа коллективтер субботник хүнүнге чедир «Тыва даг-дүгү» комбинаттың ийиги ээлчээниң тудуунга ажылдаарлар. Бо хүннерге чедир ол чугула тудугга 796 кижи ажылдаан.

Субботникке белеткелдер үезинде чер-черге чон ортузунга агитас-массалыг ажылдарны чорутткан. Ол агитас-массалыг ажылдың кол угланыышкыны Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнге тураскааттынар күш-ажылдың байырлалын бедик деңнелдиг организастап эрттирериниче угланган. Субботник эрттирер талазы-биле СЭКП райкомунуң бюрозунуң хүлээп алган доктаалында болгаш штабтың ажыл планында көрдүнген хемчеглерни ёзугаар пропагандистер, агитаторлар коллективтерге «Улуг эгелээшкиннин» төөгүлүг ужур-дузазының дугайында илеткелдерни, беседаларны кылган. Ол темага хамаарыштыр 26 илеткелди, 24 информацияны, 45 беседаны чорутткан.

Субботникке белеткелдер дугайын хана солуннарга болгаш хөй тиражтыг «Асбест дээш» деп солуннуң арыннарынга доктаамал чырыдып келген. Бөску агитацияның хевирлерин база ажыглаан. Район төвүнүң болгаш хоорайның кол-кол кудумчуларынга, суурларга кыйгырыглыг лозуң, плакаттарны бижип, азып эгелээн.

Садыг болгаш ниитиниң чемненилге черлериниң ажылдакчылары ол хүнде кая барып, канчаар ажылдаарының пландарын база штабта киирген. Апрель 17-де чер-черге чем садыглаар 12 буфеттер ажылдаар. Бүдүрүлгелер, тудуг объектилериниң чанынга үн улгаттырар аппараттарны немей тургузуп, музыка программалыг дамчыдылгаларны база организастаар. Мындыг бүгү талалыг белеткелдер субботникче үнген чоннуң бедик бүдүрүкчүлүг шалыпчы ажылдаарынга дузалаар.

А. КУВШИНОВ,
СЭКП райкомунуң ийиги секретары, субботник эрттирериниң район штавының начальниги.

ДҮНЕ, ХҮНДҮС-ДАА ДИВЕС...

(Ховудан репортаж)

Чыскаалыышкан тракторлар часкы дүнүнүң караңгызын күштүг оттары-биле чара шиштевишаан, Көк-Хаак ховузун өрү чүткүп органнар. Оларның моторларының даажы чаңгыс аай каргырааш кылдыр каттыжып, СЭКП-ның XXV съездизиниң «Тарааны чылда ортумаа-биле бүдүрерин чуртка 215—220 миллион тонна чедирер» дээн сорулгазының күүсеттиниин эгелээнин чарлап турган.

Ындазында чылыг аажок, чүгле сыылаан кажан бокум салгын шык хөрзүнүнүң чаагай чыды-биле катап сооктуң соолгу тыныжын хире-хире эккеп тур. Ол үеде эң баштың тракторну доктаадыптывыс. Оон ээзин Бадарчы Маадыр-оол дээр болду. Он чыл дургузунда механизаторлап келген. Ажылынга мергежээн эр бистиң айтырыгларывысты допчу харыылап берип тур:

— Шык базырыышкынын кажан эгеледиңер?

— Баштайгы шенелделерин санаар болза, беш хонук ажылдап тур бис.

— Доозарыңар кажан?

— Даарта. Хуусаадан ийи хонук эрте.

— Дүне база ажылдап турар-дыр силер аа?

— Ийе. Бисте ийи ээлчег бар. Чер база мында дүне доңмас-тыр.

Ыя чугаалажып турар аравыста демги тракторлар мыя бо келдилер. Маадыр-оол ынаар көрүнгеш «Өөрүм-даа келди-ле!» дидир. Ажыл-биле чугаалаарга. «Аскак хөй ырадыг» дээни ол. «Улуг-Хая» совхозтуң Арыг-Бажы салбырда Баян-Кол хову-трактор бригадазының шык базырып турган механизаторларынга ынчаар ужураштывыс.

Баян-Кол бригадазынга дүнекиниң ийи шак үезинде келдивис. Таңныыл Декабрь Түлүш бисти ак болгаш хөвеңниг чоорганнарлыг оруннарга чыттырып кагды. Өрээлди агартыр чугайлааш, чылыдыр одап, шалазын чуп каап. Өске-даа өрээлдер, кызыл-булуң, столовая база мындыг. Ону ынчаар кылырынга улуг күш үнмээн, Декабрь кадайы Вера-биле ийилээн-не четтигип кел. Черле ынчаш турлагның девискээриниң арыг-силии, эмге-сескелии аажок. Машина-техниканы бедии чурумнуг чыскаан каап болду.

Эртен оттуп кээривиске, тракторлар шагда четкилеп келген, механизаторлар ээлчээн солчуп турар болду.

Тракторларын үзээн-чаган, довураан аштаан-чоткан, чамдык кезектерин хынаан — дүвүренчиг-ле турлар. Бистиң-биле чугаалажып турган безин хол куруг олурар кижи чок болду.

— Бистиң бригадавыстың девискээрин эрий берген, ынчангаш ылгыр черни дески ап тур. Ажылдың бүдүрүкчүлүг болгаш шынарлыг болурунга ол кончуг чугула — деп, дүнеки ээлчегден келген Чаш-оол чугаалап ор.— Эрткен чылын бо ховулардан ортумаа-биле 4,5 центнер дүжүттү гектарга оңаштыр алган бис. Бо чылын оон ийи-үш катап хөйнү ап болур арга бар: черниң шыгы эки-дир, часкы ажылдарга белеткел база шымбай.

Ол-ла ажылче далажып турган механизаторларның аразында механик Уштулаң Хирлиг-оол база бар болду. Техниканың багай эвес септеттингениниң, амдызында улуг үрелиишкин болбааның болгаш механизатор кадрларның ийи ээлчегте ажылдап болур хире четчелеттингенин оон билип алдывыс.

Агроном Николай Надаажап, бригадир Кыргыс Бызаңчы, учётчик Түлүш Дуңгар-оол болгаш өске-даа харыысалгалыг эштер бригаданың ажылын башкарып турар. Оон ачызында ажыл-иш шуудап эгелээн. Бети дээрге шык базырыышкынының кыска хуусаада дооступ турары безин оон бир херечизи.

Ажылдың бүдүрүкчүлүг болурунга, бачым үениң кампаанынга транспорт болгаш дүрген харылзаа кончуг чугула дээрзи билдингир. Бо талазы-биле ук бригада бүрүн хандыртынган болду. Бис аңаа турувуста, механик № 1 бригадаже «Салбыр төвүнден чаа келдим. Байдал эки. Агрономнуң бээр чорудуптуңар, мен Шагаан-Арыг бадайн дээш» деп телефоннапты. Оон дораан-на «Шагаан-Арыг, алоо!» деп долгай берди. Телефон чок болза, мыя бо үш минутаның оруунга бүдүн хүн-даа чидирип болур турган.

Бригада неделя чедир ажылдаваан болгаш ындыг чүве ийикпе, чамдык өрээлдерде стол, сандай чедишпес, каасталга чок, сиваар чүүлдер көзүлбес болду.

Чоруур турувуста тракторлар Шанчыгже углантылар, соолгу үш чүс гектар чер ында. Оон-биле шык базырыышкынының доостуру ол.

Ч. КАРА-КУСКЕ.

„Шынның" рейдизи

ҮЕ МАНАВАС БОЛГАЙ

Оңгу беш чылдың бирги чазы бодунуң ээлчээнче кирипкен. Кодээ ажыл-ишчилер бо хүннерде час дугайында улуг сагыш салыышкын-биле, чаа-чаа бодалдар-биле чурттап, ажылдап турар.

Часкы тарылга Чөөн-Хемчик районда эгелеп турар. Шөлдер шынаалар хардан ажылган. Район бо чылын тараа болгаш өске-даа культураларны 40.400 гектарга тарыыр. Черниң хайыразын алырда, кол чүве — дүжүттүг бедидери. Дүжүт бедидериниң негелделериниң бирээзи — тарылгага үлегерлиг белеткел.

Часкы тарылга районга эгелээриниң бүдүүзүнде колхоз, совхозтарның тарылгага белеткели-биле таныжар дээш «Шынның» рейд бригадазы аъттаныптывыс. Часка белеткел талазы-биле чамдык ажыл-агыйлар багай эвес ажылдап турар болду. СЭКП-ның XXII съездизи аттыг, «Тыва» совхозтар, «Искра» колхоз эки ажылдаан.

СЭКП-ның XXII съездизи аттыг совхозтуң тарылга техниказы хову турлагларында тургулапкан. Механизаторлар четчелеттинген болгаш олар ажылдаар туруштарында тракторларын хүлээп алгылаан. Бора-Хөл, Чооҕа-Аксы, Ак-Баалык хову турлагаларында тараажыларның ажылдаарынга, чурттаарынга таарымчалыг байдал тургустунган. Үрезинни бүрүнү-биле арыглап алган. Органиктиг чемишчидилгени сөөртүп турар. Суггарылга системазының септелгези багай эвес чоруп турар.

«Искра» биле «Тываның» механизаторлары база хову турлагларында чеде берген. Тракторлар, андазыннар, сеялкалар болгаш чепсек-херекселдер — белениниң шугумунда. «Тыва» совхоз шөлдерже 1200 ажыг тонна ириинди өдекти сөөрткен. Элээн хөй ажыл-агыйлар үрезин хоранаашкынынче кирген.

Часкы чымыштыг ажыл эгелеп турда, чамдык ажыл-агыйларда белеткелдер ам-даа төнмээн. Районда бар илчирбелиг 347 тракторнуң 83 хуузу септеттинген. Ам-даа 60 трактор септелгеде болгаш техниктиг эдилгеде. Бүгү үрезин чажар машиналарның 15 хуузу (22 саны) септеттинмээн. Аңгы-аңгы маркалыг 156 андазынның 99 хуузу белен. Тарылга үезинде автотранспорт чугула негеттинер. Ажыл-агыйларда автомобильдерниң 23 хуузу септелгеде. «Алдан-Маадыр» биле «Большевиктиң» чажар агрегаттарының 30 ажыг хуузу белен эвес.

Ленин аттыг колхозтуң Сесегеде тон хову турлаанга чеде бердивис. Шаң эргелекчизи М. Ондар звенозу-биле тараа арыглап тур. Хову турлаанда чурттаар бажыңның, столоваяның даштын чугайлаан, ында печкаларның ыжын аштап, чамдызын чаарты тудуп тур. Ында септеттинген кодээ ажыл-агый машиналары чер санай чыткылаар, септээшкиниң шынары гуду. Илиирлерин комплектилеп кошпаан, алдан илиирин баскылаштыр чыып каан. Механизатор, чолаачы кадрлар четчелеттинмээн. Хову-трактор бригадазының бригадири Ондар Байырты: «Часкы ажылдарга ажылдаар механизаторлар чедишпес, 41 кижи херек. Ам бары 27 кижи. Чамдык трактористер малчыннап чоруй барган. Трактористтер, чолаачы-даа бо чылын өөретпээн бис. Бар механизаторлар чаңгыс ээлчегте-даа ажылдаарынга чедишпес» деп чугаалады. Тарылга үезинде учетчиктер база чугула. Ындыг турбуже олар ам-даа чок, кымны алыры билдинмес.

Үрезин арыглаашкыны доозулбаан. Үрезин хоранаар агрегат чогу-биле хоранаашкын эгелевээн. Үрезин хоранаар кижилерге тускай хептер белеткевээн. Арбай, суула үрезини чок, тыптынмаан. Көк-Теректиң суггаттыг черинге база бир бригада тургузарын баштаар чер планнаан. Оон турлаа кылдынмаан, ажылдаар кижилери хуваттынмаан.

Часка техника белеткелинде четпестер хөй. Бо сезонда 25 трактор, 16 андазын ажылдаар ужурлуг. Дөрт трактор септелгеде, ийи андазын шуут чок. Техника саныында кирип турар бир «ДТ-75» «Сельхозтехника» каттыжыышкынының девискээринде үш чыл улаштыр туруп келген. Сесегениң хову бригадазының бүдүрүлге планы болгаш онаалдазы тодараттынмаан.

Колхоз 3700 га черге кодээ ажыл-агый культураларын тарыыр. Чер белеткели эрткен чылын багай чоруттунганы-биле 2100 га черни удур андарар. Шөлдерге 3500 тонна ириинди өдек төгер турган, оон сөөртүлгезин чорутпаан. Херектээттинер 110 тонна минералдыг чемишчидилгеден чүгле 10 тонна бар. 283 га суггаттыг черге тараа, мал чеми, ногаа-бахчы культураларны тарыыр. Аңаа белеткел оожум. Суггатчыларга 10 эжеш идик херек, бары чүгле дөрт. Хүүректер болгаш өске-даа хер-херексел чедишпес. Септээ чогуур буталарга ам-даа хол дегбээн. «Сельхозтехника» каттыжыышкынынга чагыткан 90 илиир, ийи андазын, «СЗ-3,6» маркалыг 5 сеялка та кажан келир?..

«Октябрь 30 чылы» колхозтуң МТМ-зиниң девискээринде байдал база эки эвес. Ында септеттинген чажар агрегаттарның чедир кылдынмаан чүүлдери-ле хөй. Бир агрегаттың дугуйу чарык, дискалары четчелеттинмээн. Бир агрегат септелге эртпээн. Элээн каш андазыннарда чедир кылыр кезектер бар. «Сельхозтехника» каттыжыышкынынга септеттинген тракторларда чедир кылдынмаан черлер хөй.

Кызыл-Хадында, Ак-Шатта хову турлаглары негелдеге дүүштүр дериттинмээн. Ол ажыл-агый суггарылга системазының, чаашкыннадып суггарар машиналарның септелгезин доозпаан. Кызыл-Хадың хову турлаанда чунар-бажың чок. Часкы тарылганың негелдезинге дүүштүр кылдынган ажылдарда четпестер колхозта хөй.

Районда бар 4000 ажыг тонна үрезинниң 21 хуузу чажар шынарынга четпес. «Чыраа-Бажы», «Большевик» совхозтар үрезинин четчелеп албаан. Ажыл-агыйларга республика фондузундан 2280 тонна үрезин берген. Оон чүгле 273 тоннаны сөөрткен. Артканы Кызылдың болгаш Чадаананың тараа хүлээп алыр пунктуларында чыдыпшаан. Механизастаттынган звеноларны, бригадаларны тургузар база четчелээр, суггаттыг шөлдерге органиктиг чемишчидилге төгер талазы-биле ажыл «Алдан-Маадыр», «Сүт-Хөл», «Чыраа-Бажы» совхозтарда (директорлары Х. А. Моңгуш, А. Д. Шаалы, К. Б. Куулар) кошкак. Бот-орулга-чарылгалыг звеноларны, бригадаларны ол ажыл-агыйларның удуртукчулары саазын кырында тургускан, чогум организастыг ажыл чоруттунмаан. Суггатчыларның тускай хептери, хүүректер чедишпес.

«Алдан-Маадыр» совхозта чаашкынналдырып суггарар «ДДА-100М» машиналарының чаңгызы-даа белен эвес. Өске-даа ажыл-агыйларның удуртукчулары ындыг машиналарның септелгезин хожудадып турар. «Сельхозтехниканың» Чадаана каттыжыышкыны (эргелекчизи В. Вологин, кол инженери С. Пестеренко), Чадаанада районнар аразының суггарылга системазының эргелели (начальниги К. Бай-Кара), № 1 кожуун чоруур мехколонна (начальниги эш Байкалов) ажыл-агыйларның часка белеткелинге, суггарылга системаларын септээринге кошкак дузалажып турар.

Ам чугула сорулга болза, часка белеткелде четпестерни дүрген чайладыры, часкы тарылгаже организастыг кирери болур. Бо талазы-биле дээштиг хемчеглерни дарый алыры чугула. Час дүшкен, үе манавас болгай.

РЕЙД БРИГАДАЗЫНЫҢ КИРЖИКЧИЛЕРИ:
Б. МОҢГУШ — районнуң улусчу контроль комитединиң инспектору.
О. САЙЫН — «Октябрь 30 чылы» колхозта улусчу контрольдуң башкарыкчы бөлүүнүң даргазы.
К. МОҢГУШ — райкүүскомунуң кодээ ажыл-агый бүдүрүлге эргелелиниң кол агроному.
М. СЕВЕП — «Шынның» корр.

ШЫН — дөрткү арын ● 1976 ч. апрель 15

Чогаалчы болгаш беш чыл

ПАРТИЙЖИ СӨС—СОРУЛГАЖЕ АЙТЫЛГА

СЭКП-ниң XXV съездизи совет улустуң болгаш бүгү коммунистерниң бистиң чуртувустуң культуразының болгаш улус ажыл-агыйының бүгү адырларының ажылдакчыларының мурнунга улуг сорулгаларны салбышаан, литератураның болгаш уран чүүлдүң хөгжүлдезиниң айтырыгларынче шиңгыы кичээнгейни салган.

«Литератураның болгаш уран чүүлдүң айтырыгларын партийжи ёзу-биле көөрү дээрге чогаадыкчы интеллигенцияны сагыш човаңгыр көөрүн, ооң чогаадыкчы дилээшкининге дузалаарын принциптиг ёзу-биле холбаштырары болур» деп, эш Л. И. Брежнев съездиге онзалап айыткан.

Коммунистиг партияның ада сагыш салыышкынының ачызында тыва литература шапкын хөгжүлдени алган. Сөөлгү чылдарда бистиң чогаалчыларывыс чогаадылганың чаа хевирлерин болгаш аргаларын шиңгээдип албышаан, элээн солун чогаалдарны тургускан оларның чамдыктары Тываның кызыгаарын ажыр баскан. Барымдаалыг, боттуг чоруктарже хапылап кирбишаан, оларның дүрүмнерин шинчилевишаан, тыва чогаалчылар боттарының маадырларынга, республиканың ажылчы чонунга, коммунизм тургузуушкунунуң ниити херээнге боттарының күш-ажылының ужур-дузазын эң эки медерен билип алырынга дузалаарын оралдажып турарлар.

Амгы үеде бисте проза чогаалы улам-на сайзыраан, кол чеоңу ээлеп турары билдингир. Аныяк тыва литератураның алдын фондузунда С. Токаның «Араттың сөзү», С. Сарыг-оолдуң «Аңгыр-оолдуң тоожузу», О. Саган-оолдуң «Төрээн кижилери» кирген. Тыва прозада К. Кудажының С. Сюрюн-оолдуң, М. Кенин-Лопсанның чогаадылга ажылдары бөгүн көскү черни ээлеп турар. Тоожу чогаалының талазы-биле аныяк автор М. Көжелдей биле Н. Ооржак дидими-биле бижип эгелээн, оларның баштайгы чогаалдарын номчукчулар чылыы-биле уткаан. М. Өлзей-оолдуң шүлүк чогаалын республиканың ажылчы чону шагда-ла төлептиг-биле үнелээн, ам проза чогаалынче ол күжүн шенеп кирипкен, ол ышкаш В. Саган-оол база-ла олче кичээнгейни сала берген.

Тыва прозада колдап турар төөгү темаларындан амгы үеже шилчип, кол угланыышкынны аныяктар темазынче шиглеп турарывыс аныяк салгалдың мөзү-шынар кижизидилгезинге чугула салдарны чедирери билдингир, ынчангаш шак ындыг план-биле, шак ындыг дүлгүүр-биле амгы амыдыралдың, аныяктарның сундутуушкуннарының дугайында болгаш партияның бедик үнелээшкини-биле ёзулуг чечен шинчилиг шилерни алган, «бүдүрүлге темазынга» чаа, солуп чогаалдарны уткашынары ханы, уран-чечен бедик деңнелге бижип тургузары болур. Оон-биле төөгү темазындан ойталаар дээни ол ээс. Ону улам хөгжүдери чугула.

Тыва шии чогаалы эрткен үениң маадырлыг чоруктарынче, амгы үениң чамдык айтырыгларынче кичээнгейни салып келген. Бо талазы-биле К. Кудажы көскү ажылдарны кылган. Ниитизи-биле бистиң үениң мурнакчы кижилериниң ылаңгыя коммунистерниң болгаш ажылчын аңгының, овур-хевирлерин көргүзүп, оларның иштики сеткил-сагыжының байлаан ажыдып, күштүг тура-соруун, чаагай мөзү-шынарын, чараш аажы-чаңын, маадырлыг ажыл-херектерин илередип турар, чидиг чөрүлдээлерлиг болгаш сегиржип алыышкыннарлыг шиилерни бижигилээн. Олче чогуур кичээнгейни салыры чугула.

Тыва шүлүк чогаалы чаа-чаа аттар-биле немешпишаан, хүн бүрү хөгжүп орар. Ю. Кюнзегештиң, С. Козловаиың болгаш өске-даа сураглыг шүлүкчүлерниң номнарын чон өөрүшкү-биле уткуп алыр апарган. Е. Тапова, А. Емельянов, С. Молдурга, М. Өлчей-оол, Э. Кечил-оол, эң аныяк авторлардан А. Даржай, Х. Ойдан-оол, В. Серен-оол болгаш өскелерниң-даа шүлүктерин, чечен чугааларын номчукчулар сонуургал-биле көөр апарган.

Ооң-биле чергелештир сөөлгү үеде шүлүглелдер, баллададар, баснялар ховар көстүр апарган. Лириктиг шүлүктер үүрмек, тус-тус черлерниң ааныынга кагыскан темалар-биле колдап, болуушкуннарны кыры-биле көргүзүп, оларның «эъдинче» сиңиикпейн турар болгаш медеглел хевирлеринден долузу-биле уштунмаан. Ол байдал шүлүкчүлерден шынарже кол кичээнгейни салырын, бот-негелдени болгаш ээ-харысалганы күштедирериниң, критиктерден тыва шүлүктүң перспективаларының болгаш аргаларының долу анализин кергүскен улуг ажылды кылырын негеп келген.

Критика бисте чамдык хөгжүлдени алза-даа, тыва литератураның шапкын хөгжүлдезиниң агымынга четпейн, ооң эрткен үени ханызы-биле коптарып, амгы үени дээштин-биле көргүзүп, келир үедеги оруктарын, ооң чөрүлдээлерин, кол угланыышкыннарын билдилиг-биле сайгарып күш четпейн турар. Аныяк критиктер-биле ажылды чорудар чер-даа, ооң критика секциязы-даа кошкак чорудуп турар. Ынчангаш ол сан-даа, шынар-даа талазы-биле өзүлде чок болуп артпышаан.

Тыва литература Коммунистиг партияның ада сагыш салыышкынының ачызында бодунуң хөгжүлдезиниң оруунда бар четпестерниден чоорту уштунуп, совет литератураның чарылбас кезээ, чалыы күжү болу берген. СЭКП-ниң XXV съездизи совет литератураның мурнунга чаа-чаа сорулгаларны салган, чаа-чаа сорук кириишкиннерин берген, чогаалчыларның хей-аъдын көдүрген. Бистер партийжи съездиниң шиитпирлериниң амыдыралга боттандырар дээш бүгү-ле күжүвүстү болгаш арга-мергежиливисти харамнанмас, бистиң үевиске, совет чонувуска төлептиг чогаалдарны тургузар ужурлуг бис.

О. СУВАКПИТ.
Тываның Чогаалчылар эвилелиниң баштаар черинин даргазы.

Бойдуска дузалаары—партияның чагыы

Бойдус камгалалының Бүгү-россия ниитилелиниң (ББКН) апрель 13-те Москвада ажыттынган VI съездизи СЭКП-ниң XXV съездизинге эш Л. И. Брежневтиң салганы «бойдусту чаагайжыдар, бодунуң амыдыралчы күжүн бойдустуң улам долузу-биле ажыдарынга дузалаар» деп сорулгазын чугаалажып көрүп турар.

Бойдустуң өңнүктери боор турар 28 миллион кижилер бо бүгү улустуң херээнге боттарының үлүүн бедик негелдени ёзугаар киирип турарлар. Ниитилелдиң Төп Чөвүлелиниң Президиумунуң даргазы, БКАЛАА-ның академиги В. Н. Виноградов беш чыл иштинде чоруткан ажыл дугайында илеткел кылган. ББКН-ниң организациялары амгы үеде бүгү-ле областарда, крайларда болгаш автономнуг республикаларда тургустунганын ол дыннаткан. Оон хүрээлелинде Россия Федерациязының бешки чурттакчызы хамааржып турар.

Бойдус камгалалы-биле кижиниң бүгү-ле ажыл-чорудулгазы тудуш холбаалыг. Ынчангаш онгу беш чылда долгандыр турар бойдус чүүлдерин камгалаарынга 11 миллиард рубльди тускайлаан.

Съездиге чаа чүүлдерниң эгелекчилериниң дыка хөй ажыл-херектерин санап, оларның ужур-дузазын үнелеп турган. Оларның үлүү эң ылангыя хоорайларны болгаш суурларны ногаанчыдып, чаагайжыды тударынга дыка улуг боор турар. Оларның идепкейлиг киржилгези-биле беш чыл иштинде кааталга-шимелдениң 335 миллион ажыг дөс ыяштарын, барык 5 миллиард чечектерни олурткан.

ББКН-ниң кыйгырыын ёзугаар бичии хемнерниң суун улам тереңнедип улгаттырар болгаш арыглаары дээш шимчээшкин калбарып, чаагай үре-түңнелдерин берип турар.

Съездиниң ажылында СЭКП ТК-ның кодээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизиниң оралакчызы И. К. Капустин, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы Н. Ф. Васильев, РСФСР-ниң Дээди Совединиң бойдус камгалалының талазы-биле доктаамал комиссиязының даргазы Т. С. Сушков олар киржип турар. Акы-дуңма эвилелдешкен республикаларның делегациялары база ында олуржуп турар.

Апрель 14-те съезд ажылын үргүлчүлээн.

(СЭТА-ның корр.).

Спорт

ШЫДЫРААГА ХАМААРЫШТЫР

Шыдырааға бистиң республиканың «Урожай» эки тура спорт ниитилелиниң бирги чери дээш солун маргылдаазы март айда болуп эрткен. Анаа Тываның бүгү районнарындан 32 эң шыырак шыдыраачылар күжүн шенешкеннер.

Өвүр районнуң төлээзи Кызыл-оол Ооржак маргылдааның баштайгы хүнүнден сөөлүнге чедир турнир таблицазын баштап, кодээ спортчуларның чемпиону болган. А Эрзинден келген Сүрүң Идам биле Кызыл районнуң спортчузу Сендаж Ооржак ийиги, үшкү черлерни алганнар.

Ам болуп эрткен маргылдаага хамаарыштыр чамдык четпестерге доктаап көрейн. Бирле дугаарында маргылдааның болуп эрткен чери — Кызылдың шыдыраа клуву мындыг улуг ужуражылгалар эрттиреринге черле таарымча чок, зал бичии болгаш маргылдааның киржикчилери-ле ону долдур ээлеп турган, а шыдыраа спортунга сонуургактар салыгларны көөр дээш келгеш, олурар чер чок болганындан ойнакчыларны бүзээлеп алган, бичии черде сынмарлажып алган турар. Ынчангаш республика хемчээлдиг улуг маргылдаалар эрттиреррде делгем, чылыг-чырык черлерге эрттирер болза эки.

Кодээ спортчуларның чыл бүрүде чаңчыл болган эртип турар бо маргылдаазы сөөлгү чылдарда чаңгыс аайланып бар чыдар. «Урожай» эки тура спорт ниитилели (даргазы Н. Кувезин) шыдырааға чүгле республика чемпионадын эрттирери-биле кызыгаарлаттынып турар. А республикадан дашкаар зона маргылдааларынче, улуг-улуг хоорайларже эштиг хуузунуң ужуражылгаларынче бо ниитилелдиң шыдыраачылары сөөлгү чылдарда чаңгыс-даа катап чорбаан.

Ол чорук кодээ спортчуларның аразынга мергежил бедидер, дуржулгазын байыдып, разряд, спорт ады чедип алырынга идиг чок деп чүве илдең. Оон чижээнге мындыг фактыны ап көрээлинер: республиканың «Урожай» эки тура спорт ниитилелиниң шыырак шыдыраачылары М. Монгуш, К. Ооржак, С. Идам болгаш оон-даа өскелер өске черлерге эртип турар маргылдааларга киришпейн турар. Ындыг болганда оларның чогаадыкчы өзүлдезинге орук ажыттынары берге болбайн канчаар. Ынчангаш «Урожай» эки тура спорт ниитилелиниң удуртукчулары шыдыраа спортунче чогуур кичээнгейни салыр үе келген. Ол ниитилелде шыдыраа федерациязы ам-даа тургустунмаан.

Республиканың күш-культура болгаш спорт комитеди Тываның шыдыраа федерациязы-биле кады шыдырааға республиканың бирги чери дээш чагаалажып ойнаар маргылдааны эгелээн. Ол кодээде чурттап, ажылдап турар шыдыраачыларның мергежилин, билиин бедидеринге улуг идигни бээри чугаажок. Ынчалзадаа шыдыраа федерациязы шыырак шыдыраачыларны республиканың янзы-бүрү булуннарынче чорудуп, шыдыраа спортунуң дугайында солун лекция, беседаларны, эштиг хуузунуң ужуражылгаларын эрттирер болза эки.

Н. ШИШИГИН,
шыдырааға ССРЭ-ниң спорт мастеринге кандидат.

ДЕЛЕГЕЙ ЧЕМПИОНАДЫ

Шайбалыг хоккейге делегейниң бирги чери дээш маргылдаа Польшаның Катовице хоорайда апрельдиң 8-те эгелээн болгай.

Совет Эвилелиниң шилиндек командазының хоккейжилери ийиги оюнда Герман Демократтыг Республиканың спортчулары-биле ужурашкаш, оларны 4:0 санга уткан. Шайбаларны удурланыкчызының хаалгазынче Харламов, Михайлов олар кииргеннер.

ССРЭ-ниң шилиндек командазының составында шыырак халдакчыларывың чамдызы чогундан баштайгы оюннарында арай кошкак ойнаан. Мальцев моон мурнунда оюннар үезинде кемдээшкин алгаш, ам чаа сегип орар. А Шадрин делегей маргылдаазы эгелээриниң мурнунда өштүнге кемдээшкин алгаш, ол-ла хевээр ойнап турар. Ынчалзажок бир эвес бистиң арткан өске хоккейжилеривис, ылаңгыя камгалалга ынча хөй чазыг кылбаан болза, ол бузуренчиг тайылбыр болур ийик.

Улуг-хүнде Совет Эвилелиниң шилиндек командазы Финляндияның хоккейжилерин 8:1 санга уткаш, турнир таблицазында байдалын улам экижиткен. Финнерниң хаалгазынче Жлутков, Коротков, Мальцев, Шалимов, Лутченко, Ляпкин, Капустин болгаш Балдерис олар бир-бир шайбаларны кииргеннер.

Ол-ла хүн делегей чемпионадының эң шыырак командаларының бирээзи Чехословакияның командазы Швецияның хоккейжилерин 3:1 санга уткан.

Апрельдиң 13-те ССРЭ-ниң шилиндек командазы дыштанган. Ол хүн ГФР-ниң спортчулары Польшаның хоккейжилерин 5:3 санга уткаш, чемпионатка бир удуг санын алган. ГДР-ниң шилиндек командазы Американың Каттышкан Штаттарының хоккейжилерин 2:1 санга тиилээн.

ССРЭ-ниң шилиндек командазы Швецияның хоккейжилери-биле ойнааш, 6:1 санга удуп алган.

Шайбалыг хоккейге делегей маргылдаазы үргүлчүлеп турар.

(СЭТА).

Чаа шүлүктер

ЧАСКЫ ХОВУ

Эрээн хар суун хөрзүн ишкеш,
Өл-шык, бусту үндүр тынды.
Эрткен чылгы куу сиген
Өле бажы ашты берди.
Өдек төккен шокар хову
Чылыг хүнге дөгелепгеш,
Өөрүшкүзүн сөглекезээниг
Шылбырттыңнап шөлээн чыдыр.
Тайга үнер аңчылар дег,
Тараажылар дөстүнместеп,
Демир аъдын дериш, сеплеп,
Делгем шөлдү тегергилээр.
Турлагларны тудуп, дериир
Тудугжулар аъттаныпкан,
Арык, буга унун аштап,
Аныяктар шефче үнген.
Шыгаанкарын кизиреди
Часкы хову оттуп келди,—
Шагның шак бо үези дег,
Чымыштыг ай көрбежик мен.

Н. ООРЖАК.

ЫДЫК КУШ—КЫТАЛЫК

Кылаң хөлдер эриктерин эргигилеп,
Хыыргыыштыг тулаaларга аңнавадым.
Якутскиде музейден өөрүм меңээ
Ыдык кушту — кыталыкты айтып берди.
Дурт-сыны, хевирин-даа топтаарымга,
Дуруяадан ылгалы чок куш чорду.
Шырыш, кaскак ээзи болур шак ол кушту
Шыны херек, көрген улус ховар болур.
Кым-бир кижи аңнап азы чорук чорааш,
Кыталыкка таварышса аас-кежии:
Чоруу чогуп, чолу-мөрү тааржыр деп,
Чонда тараан бурун шагның чугаазы бар.
Ыдык куштуң түлээн чүүн-даа дилеведим.
Ынаныштыг якут өөрүү бодум тыптым
Эки-бакты ыяап деңге аргажыптар
Эш-өөр турда, белен чүүден сестир деп мен.

В. СЕРЕН-ООЛ.

УЛУГ СОНУУРГАЛ

Бистиң улуг, делгем Төрээн чуртувустуң найысылалы Москваның Төп делгелге залында «Күш-ажылга алдар», чурулга уран чүүлүнүң Академиязының залдарында «Аныяк чурукчулар» деп СЭКП-ниң XXV съездизинге тураскаатқан Бүгү-эвилел делгелгелери чедиишкинниг эртип турар. Ол делгелгелер бүгү эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларга, зоналарга эрткен делгелгелерге бистиң хөй национал дыг чурулга уран чүүлүнүң мастерлериниң беш чыл иштинде ажылының чогаадыкчы отчёдун түңнеп турар.

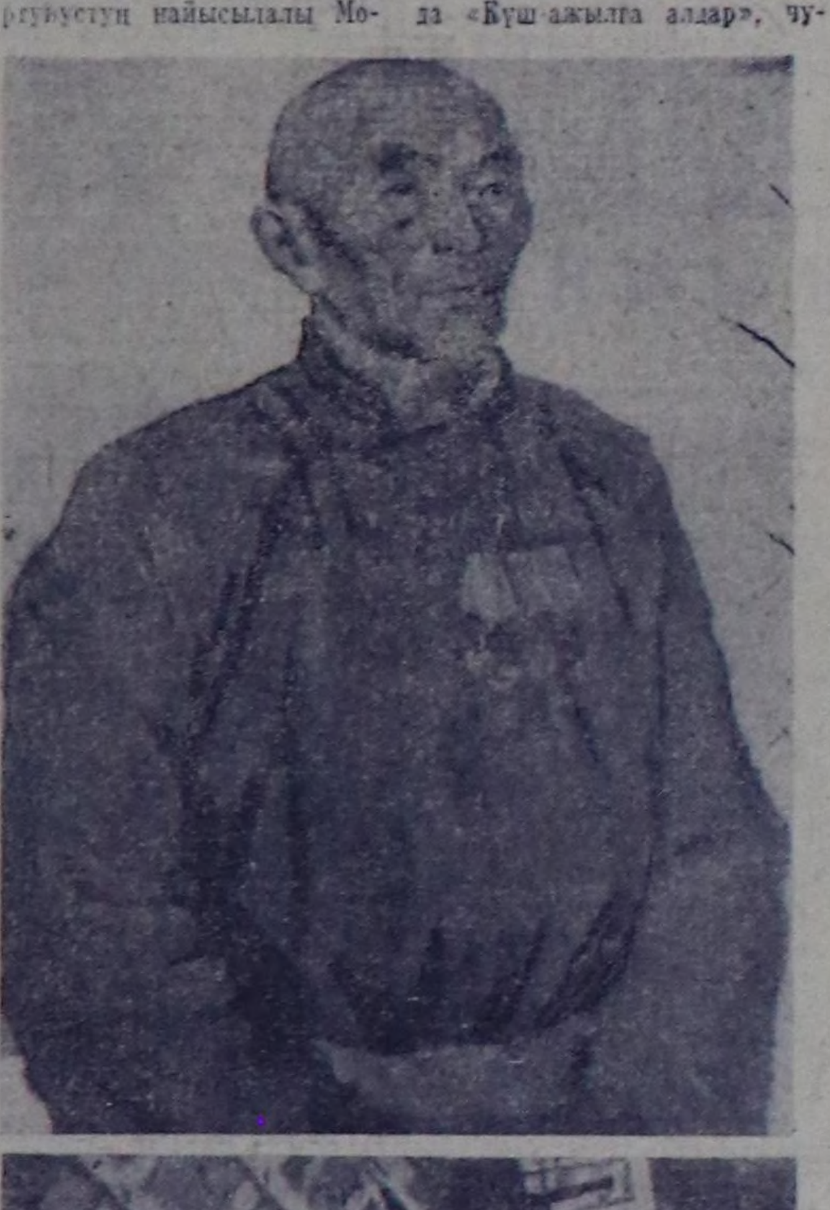

Чүс муң ажыг москвачылар болгаш найысылалдың аалчылары делгелгелерде кирген дөрт муң ажылдар-биле улуг сонуургалдыг танышкан.

Оларның аразында совет Тываның чурукчуларының ажылдары база бар. Ол дээрге РСФСР-ниң алдарлыг чурукчузу, Тыва АССР-ниң уран чүүлүнүң алдарлыг ажылдакчызы С. К. Ланзының «Шыва тон, тыва эдилелдер» деп натюрморду, аныяк чурукчу Ю. Д. Деевтиң «Эш Ленин» деп ханы утка сиңген чуруу-дур. Амгы үеде Бүгү-эвилелдиң «Чурттуң чалыылары» деп чаа делгелгеге белеткел ажылдары кайда-даа хайныккан.

Ол делгелгеге Тываның аныяк чурукчуларының чаа чогаадыкчы ажылдарын көөрү күзенчиг. Ооң-биле кады «Улуг Октябрьның 60 чылы» деп делгелге база чоокшулап орар.

Чуруктарда Ю. Деевтиң «Эш Ленин», Москва чурукчузу Н. Буттуң «Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Лопсанчап Ооржак», С. Ланзының «Шыва тон, тыва эдилелдер», деп чуруктарын Бүгү-эвилелдиң «Күш-ажылга алдар» деп делгелгезинден тырттырганын бараалгаттывыс.

В. БЕЛЯКОВТУҢ фотолары.

Өг-бүлениң аас-кежии

Хадың суурнуң Культура бажыңынга «Найыралдыг өг-бүлени тургузарынга чүү чугула» деп диспут эрткен. Кежээниң организастаарынга Культура бажыңының директору Людмила Путинцева болгаш кодээ библиотека эргелекчизи Галина Санчат-оол олар идепкейлиг киришкен.

Өг-бүлениң аас-кежии чүден хамааржырыл? Чүнүң-даа мурнунда өг-бүлени тудуп турар ийи кижиниң ук айтырыгны шын шиитпирлээнинден хамааржыр. Өг-бүле амыдыралынга аныяк өскенниң белен болуру база чугула. Бот-боттарынга хүндүлел, дуза негеттинер. Арагалаашкын, каржы чорук, бодун тогдунар, ылаңгыя херээжен кижини хүндүлеп көрбес чорук мацаа черле багай.

Өг-бүле тутканнарның эргехүлээлгелери болгаш өг-бүлениң мурнунга хүлээлгелериниң дугайында улуг чугаа болган. Кежээниң түңнелинде «Социалистиг ниитилелде өг-бүле» деп лекцияны номчаан.

Л. СМОЛИНА.
Бии-Хем район.

ӨКПЕ ТУБЕРКУЛЁЗУН КЕЗИП ЭМНЭЭРИ

Туберкулёз — халдавырлыг, айыылдыг аарыг. Бистиң чуртувуста туберкулёз аарыын эмнээри болгаш ону шуут чок кылыры күрүне ужур-дузалыг. Туберкулёзка удур демиселди үргүлчү чорудуп келгениниң түңнелинде кижилерниң туберкулёзтап аарыыр, өлүп-хоорар чоруу сөөлгү чылдарда дыка кызырылган. Ол чорук кижилерниң материал болгаш чуртталга байдалының экижиткениниң, кадык камгалал ажылын план ёзугаар организастап чоруткаңының, ол аарыгга удур демиселди баш удур чорудуп келгениниң болгаш туберкулёзту кезип эмнеп турар апарганының түңнелинде чедип алдынган. Бистиң чуртувуста эң ылаңгыя туберкулёзту кезип эмнээри сөөлгү үеде улуг чедиишкиннерлиг. Туберкулёз бактерияларынга удур препараттарны, наркозту, аарыг кижиге хан кударын ажыглап тургаш, туберкулёзту комплекстиг кезип эмнээри эки түңнелди берип турар.

Туберкулёзту кезип эмнээри амгы үеде өкпезиниң кезик-чамдыы аараан кижилерниң 90—95 хуузун база өкпези ханы аараан кижилерниң 80—90 хуузун эмнеп болурунуң аргазын берип турар. Мооң мурнунда эмнеттинмес деп санап турган туберкулёз аарыгдан аараан дыка хөй кижилер ам кезип эмнээшкинни чоруткан соонда ажыктыг күш-ажылче катап кирип келир аргазын чедип ап турар апарган.

Өкпе туберкулёзун кезип эмнээриниң аргазын чедип алган чорук ол аарыгның ниити эмнелгезинге улуг чедиишкин болбушаан, ону баш удур шуут чок кылып узуткаарынга болгаш ол аарыгдан хөй кижилер аарыыр чорукту чок кылырынга улуг идигни берип турар.

Кызылда республиканың туберкулёзка удур диспансериниң-де өкпе туберкулёзун кезип эмнээр 50 оруннуг салбыр бар. Ол салбыр өкпеге болгаш хөрек клетказынга кезиишкиннерни болгаш диагностиканың (аарыгны тодарадырының) чаа аргаларны ажыглап болур амгы үениң дериг-херекселдери, аппаратуразы-биле хандыртынган. Сөөлгү чылдарда кижилерге туберкулёзтуң 600 ажыг кезип эмнээшкиннерин чоруткан. Оларның хөй кезии кадык бооп, күш-ажылдың өөрүшкүзүн чедип ап, боттарының ынак мергежилдеринче катап ажылдап кирипкеннер. Чижээ, өкпе туберкулёзтуг 28 харлыг О. кезип эмнээр салбырга келген. Ол беш чыл иштинде өкпе аарыының берге хевири-биле аараан турган. Анаа эмнээри аңаа кандыг-даа түңнел бербээн. А кажан кезип эмнээниниң соолүнде ол кадык апарган, харын-даа бодунуң ынак ажылы—бичии чаштарны кижизидер ажылче катап шилчиир аас-кежиктиг болган. База-ла өкпе аарыындан үр чылдар иштинде аарып келген 37 харлыг А. кезип эмнеткеш, катап база тудут мастери боон, ынак ажылынче шилчээн. 36 харлыг аарыг М. эмчилерниң сүмезин, хүн чурумун сагывайн, бодунуң кадыкшылынче сагыш салбайн келген болгаш сөөлгү үеде мырыңай инвалид апар чыткан. Оон аңаа кезиишкинни кылгаш, санаторийге элээн үр үеде эмнээниниң соонда, ажылдап болур аргазын чедип алган. Ындыг чижектерни дыка хөйнү чугаалап болур.

Өкпе туберкулёзун кезип эмнээри амгы үеде ол кара сагыштыг, халдавырлыг аарыгның эмнээриниң бир кол аргазы апарган. Чүгле аарыг кижиниң талазындан эмчиниң сүмезин, эмнедириниң бүгү дүрүмнерин шиңгыы сагыыры албан деп чүвени сагындырары чугула.

Ю. ШЕРБАКОВ,
эмчи.

Телевидение

АПРЕЛЬ 15-ТЕ

МОСКВАДАН

8.00—«Алдын казапча». Уран-чечен фильм.
9.15—«Спортлото» тиражы. Өңнүг.
9.25—«Эш ыры». Музыкалыг эстафета. Ташкентиден өңнүг дамчыдылга.
10.05—«Хөглүг маргылдаалар». Өңнүг.
10.50—11.00—Чапсар.
11.00—Медээлер.
11.10—«Чурук бүрүзүнде—хүн». Өңнүг.
11.25—«Өңнүктерниң арын-шырайы». Өңнүг.
12.10—«Делегейниң улустарының уран чогаадылгазы». Өңнүг.
12.40—Шүлүкчү М. В. Матусовскийниң авторжу кежээзи. Эвилелдер Бажыңының Колонналыг залындан дамчыдылга.
14.20—«Миллионнарның ленинчи университеди».
14.50—«Балет дугайында». Өңнүг.
16.05—«Литературлуг ужуражылгалар». С. Михалков. Өңнүг.
16.50—17.00—Чапсар.
17.00—«Үе». Информастыг программа.

КЫЗЫЛДАН

17.30—Мультфильмнер программазы: «Турка дугайында тоол», «Шайба, шайба!», «Чаъс чаар».
18.25—Телемедээлер.
18.40—«Ниитилел амыдыралының экраны». Дамчыдылга.
18.55—Телемедээлер.
19.05—«Татьяна Яблонская». Документалдыг фильм.
19.25—«Экии, кижизидикчи!» Дамчыдылга.
20.25—Чарлалдар.

МОСКВАДАН

20.30—«Миллионнарның ленинчи университеди».
21.00—Хоккейге делегей чемпионады. Финляндия биле Швецияның шилиндек командаларының оюну. 3-кү үези. Польшадан өңнүг дамчыдылга.
21.40—«Эш ыры». Музыкалыг эстафета. Ташкентиден өңнүг дамчыдылга.
21.50—«Делегейниң улустарының уран чогаадылгазы». Өңнүг.
22.20—22.30—«Үе». Информастыг программа.
23.00—01.15—Хоккейге делегей чемпионады. ЧССР биле АКШ-тың шилиндек командаларының оюну. Польшадан өңнүг дамчыдылга.

Агаар

Бөгүн республикага булуттагылап каап турар, чаашкын чок хүн болур. Чамдык черлерге ол хар чаар. Хаттың дүргени секундада 5—10 метр. Агаарның температуразы даглыг черлерге 7—12, оон арткаңнарынга —2-7 градус чылыг.

Кызылга булуттагылаар, чаашкын чок. Хаттың дүргени секундада 10—15 метр. Агаарның температуразы 7—9 градус чылыг болур.

Редакторнуң оралакчызы М. Н. СМИРНОВА.

КИНО

АПРЕЛЬ 15-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Ээн ховуларда, шыргай аргаларда» (2 сериялыг) 9.25, 12.20, 15.15, 18.10, 21.00 шактарда.
«ПИОНЕР»: «Пар хереглеттинип турар» 9.35, 15.25, «Проша тажы» 11.05, 16.55, «Кыска шөлээ» 12.55, 18.45, 21.10 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Россияга италиилерниң кайгамчык ужуралдары» 15.00, 18.40, «Дедир эгиттинмес» 16.50, 20.30 шактарда.
«ВОСТОК»: «Капитан Микула Малый» 15.00, «Сорулганы шилиири» (2 сериялыг) 16.50, 19.40 шактарда.

Редакцияның адрези: ИНДЕКС 667000

Кызыл, Щетинкина-Кравченко кудумчузу бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, пропаганда килдизиниң 2-31-75, харысалгалыг секретарьның 2-23-54, партийжи амыдырал килдизиниң 2-37-13, культура килдизиниң 2-23-54, кодээ ажыл-агый килдизиниң 2-21-47, үлетпүр килдизиниң 2-22-64, чагаа килдизиниң 2-41-27, информация база совет тургузуг килдистериниң 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 17116 ЧАГЫГ № 1308.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы. (Кызыл, Щетинкина-Кравченко кудумчузу, бажың № 1). ТС—00550.